

**OBSAH PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ -  
ZIMA**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**Ilona Kotková**

**České Budějovice**

**2007**

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích  
katedra pedagogiky a psychologie

**OBSAH PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ –  
ZIMA**

**THE SYLLABUS OF THE PRE - SCHOOL  
EDUCATION - WINTER**

bakalářská práce

**ILONA KOTKOVÁ**

vedoucí diplomové práce

**Mgr. Eva Svobodová**

**České Budějovice**

**2007**

Děkuji vedoucí diplomové práce, Mgr. Evě Svobodové, za rady, připomínky a metodické vedení práce.

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala zcela samostatně a veškerou literaturu jsem uvedla v seznamu použité a citované literatury.

## **Anotace**

Bakalářská práce mapuje problematiku ovlivňující volbu obsahu předškolního vzdělávání v jednom ročním období - ZIMA.

Teoretická část se zabývá výchovou dítěte v osobnostním pojetí, novými trendy v oblasti komunikace s dětmi, aktuálními podmínkami předškolního vzdělávání a vlivem komerce na život dnešního předškolního dítěte.

Praktická část obsahuje výzkumné šetření o sledovanosti televize, videa a DVD dětmi předškolního věku, plánování a realizaci tematických celků v zimním období a možnosti obsahu předškolního vzdělávání při oslabování vlivu komerce na děti v předškolním věku.

Realizace je částečně zdokumentována videozáznamem, který je přílohou bakalářské práce.

## **Annotation**

The bachelor's dissertation deals with problems influencing the choice of the pre-school education syllabus in a particular season – WINTER.

The theoretical part focuses on upbringing of a child in terms of the development of personality, new trends in the sphere of communication with children, current conditions of pre-school education and the influence of commerce in life of a pre-school child.

The practical part contains results of the research about watching TV, video and DVD by pre-school children, then there is a chapter about planning and carrying out theme units in winter time and options in pre-school education leading to weakening the influence of commerce on children at the pre-school age.

The process of realization is also recorded on the video, which is attached to my bachelor's work.

## **Obsah bakalářské práce**

<b>Úvod</b> .....	7
<b>I. Teoretická část</b>	
<b>1. Dítě v osobnostním pojetí</b> .....	8
1.1 Výchovné směry.....	8
1.2 Výchozí předpoklady osobnostního pojetí dítěte.....	9
1.2.1 Odkázanost dítěte.....	10
1.2.2 Vývojové směřování.....	12
1.2.3 Rozvoj potencialit dítěte.....	13
1.3 Osobnostní přístup k dítěti v dnešní MŠ.....	15
<b>2. Aktuální podmínky předškolního vzdělávání</b> .....	16
2.1 Vzdělávání jako celek.....	17
2.2 Cílové kategorie RVP PV.....	18
2.3. Podmínky pro realizaci RVP PV v mateřské škole.....	21
<b>3. Nové trendy v oblasti komunikace v MŠ</b> .....	24
3.1 Podpora sociálního a emocionálního rozvoje dítěte .....	24
3.2 Přístupy učitelky MŠ.....	26
3.2.1 Přijímání dítěte s porozuměním, bez podmínek, výhrad a předsudků.....	26
3.2.2 Přijímání dítěte s plnou důvěrou a úctou k jeho individualitě.....	27
3.2.3 Empatie a autenticita.....	28
3.2.4 Vyvážená komunikace.....	30
3.2.5 Neefektivní a efektivní způsoby komunikace.....	30
3.2.6 Vytváření bezpečného prostředí.....	33
<b>4. Vliv komerce na život dnešního předškolního dítěte</b> .....	35

## II. Praktická část

<b>5.</b>	<b>Stanovení hypotéz.....</b>	<b>39</b>
<b>6.</b>	<b>Výzkumné šetření sledovanosti televize, videa a DVD dětmi předškolního věku.....</b>	<b>40</b>
6.1	Popis výzkumného šetření.....	40
6.2	Závěry výzkumného šetření.....	45
<b>7.</b>	<b>Zima – tematické celky.....</b>	<b>46</b>
7.1	Když vládne paní Zima – Adventní čas.....	47
7.2	Když vládne paní Zima – Jak voní Vánoce.....	51
7.3	Když vládne paní Zima – Cesta do Betléma.....	55
7.4	Když vládne paní Zima – Cesty a křižovatky.....	58
7.5	Když vládne paní Zima – Jak se dělá televize.....	62
7.6	Když vládne paní Zima – Na návštěvě u eskymáků.....	66
7.7.	Evaluace.....	69
<b>8.</b>	<b>Závěr.....</b>	<b>72</b>
	<b>Seznam použité a citované literatury.....</b>	<b>79</b>
	<b>Přílohy.....</b>	<b>80</b>

## Úvod

Se společenskými změnami po roce 1989 k nám vtrhl bouřlivý technický rozvoj. Společnost se po této stránce změnila téměř skokem a my všichni jsme se museli adaptovat na nové okolnosti velice rychle. Naše denní realita je čím dál tím více spojována se stále dokonalejšími počítači, mobily, televizními programy, videem, internetem. S vlivem komerce, která jejich prostřednictvím proniká každodenně do našich domácností, se každý vyrovnáváme jinak a nejednomu dospělému to činí potíže. Děti nežijí v jiném světě, než my dospělí a stávají se běžnými konzumenty všech těchto technických a informačních vymožeností.

Za nejdůležitější faktory při oslabování vlivu komerce na dítě v předškolním věku považuji správnou, respektující komunikaci a osobnostní přístup k dítěti.

Velká část předškolních dětí má možnost navštěvovat mateřskou školu. Obsah výchovné práce, jenž je pro ně připravován, je jakousi nabídkou různých druhů činností, kterých se mohou účastnit. Hlavní aktivitou dětské seberealizace je hra. Děti mají v mateřské škole dostatek příležitostí a prostoru pro volnou hru, ale i řízené činnosti jsou prováděny touto formou. Nabídka všech činností by měla být pro děti zajímavá, učitelka by měla mít schopnost děti pro činnosti nadchnout a motivovat je k tomu, aby naplánované cíle byly plněny. Vhodně zvolený obsah výchovné práce může napomáhat při oslabování vlivu komerce tím, že umožňuje dětem vnímat život takový, jaký doopravdy je. Děti by měly mít dostatek příležitostí „vyzkoušet si na vlastní kůži“ to, co vnímáme jako opravdový život. Ať jsou to mezilidské vztahy, zákonitosti živé i neživé přírody, smyslové vnímání, orientace v nejbližším okolí, v čase, ale i vnímání sebe sama při kontaktu s okolím. Jednoduše řečeno, jedním z hlavních úkolů učitelky mateřské školy by mělo být vést děti k poznávání, že v životě je důležitější slovo „být“ než „mít“.

# I. TEORETICKÁ ČÁST

## 1. Dítě v osobnostním pojetí

### 1.1 Výchovné směry

Postavení dítěte a názory na jeho výchovu se v průběhu vývoje lidstva měnily. Velice dlouhou dobu bylo dětství považováno za nevýznamné období a postoj společnosti byl k jeho zvláštnostem necitlivý a lhostejný. Například ve starověkém Řecku a Římě mohl o bytí a nebytí dítěte rozhodovat otec, který měl nad životem svého potomka právo veta. Děti si po staletí hrály doma nebo ve společnosti svých vrstevníků venku, bez zvláštního povšimnutí a dohledu dospělých. Vznik předškolních institucí byl nejprve spojen s nutností postarat se o děti předškolního věku v případech, kdy rodinná péče z nejrůznějších důvodů chyběla nebo selhala. Zpočátku bylo posláním předškolních zařízení starat se o opuštěné děti nebo sirotky. Brzy se však ukázalo, že správně vedeným výchovně-vzdělávacím procesem je možné vylepšovat cestu malého dítěte k dospělosti.

Na českém území byly zakládány MŠ již v 19. století a jejich promyšlená podoba a dlouhodobá tradice ovlivňují v určité podobě i dnešní mateřské školy, které mají značnou sociální prestiž. Filozofie výchovy v mateřské škole vždy podléhala aktuálnímu sociálnímu a politickému kontextu. V různých obdobích vývoje naší společnosti byly používány různé způsoby výchovy, jiné cíle a metody práce.

Východiska pro stanovení cílů výchovného působení mají v podstatě trojí zaměření. **Sociocentrické**, kdy je jedinec vychováván s důrazem na potřeby společnosti. Společensky stanovené výchovné cíle se stávají normami, podle nichž se řídí výchovné instituce. Dobrým příkladem sociocentrického zaměření v mateřských školách je období budování socialismu u nás do roku 1989. Cíle předškolní výchovy byly kladeny na vytváření základu osobnosti socialistického



člověka. Těžištěm působení mateřské školy byla příprava na školní docházku, při komunikaci s dětmi převládalo poučování a manipulativní vedení. Rodina musela respektovat autoritu mateřské školy jako instituce, ve které převažují společenské zájmy a výchovu dětské populace obsahově i organizačně přebíral stát.

Dalším způsobem výchovného působení na děti je zaměření **pedocentrické**, které navazuje na rousseaovské pojetí přirozené výchovy. Dítě má podle této teorie dědičně naprogramovanou poslušnost svého vývoje a výchova má za úkol zajišťovat podmínky pro bezkonfliktní průběh všech vývojových etap. Důraz je zde kladen na spontánnost, přirozenost a volnost při výchovném působení.

O rovnováhu mezi hlediskem sociocentrickým a pedocentrickým se snaží směry **konvergentní**, které zvažují hledisko vývoje osobnosti jak ze sociální, tak z individuální pozice. Východisko tvoří osobnostní orientace a sociální učení.

Pokus o konvergentní přístup k cílům a obsahu předškolní výchovy v dnešní mateřské škole vyústil po výzkumu a experimentování v projekt osobnostně orientovaného modelu, který je realizován již ve velké většině mateřských škol u nás.

*„Osobnostně orientovaná filozofie předškolní výchovy vychází z přesvědčení, že nelze přehlížet všechny dosavadní dobré a bezesporu přínosné zkušenosti a tradice předškolní výchovy, které se teprve nyní v nových podmínkách mohou náležitě naplnit a tvořivě rozvíjet. Je si také vědoma nebezpečí naprosto volného, nezávazného a bezbřehého přístupu k dítěti předškolního věku i někdy poněkud zavádějícího hesla nesprávně vykládané svobody dítěte.“ (12: 20)*

## 1.2 Výchozí předpoklady osobnostního pojetí dítěte

Na dítě je potřeba nahlížet jako na celkovou osobnost v procesu jejího vznikání a rozvoje. Osobnost není jenom výsledkem vnějších okolností, ale především vyvěrá z vnitřních zdrojů, které je potřeba respektovat a jimž je

zapotřebí v jejich prosazování se pomáhat. Hledět na dítě jako na osobnost znamená zabývat se tím, jak vlastně osobnost vzniká, vyvíjí se, zda není ve svém vývoji brzděna, nebo deformována. Ne každé dítě má to štěstí prožívat své dětství šťastně, kdy se mu dostává takových zážitků, které ovlivňují jeho budoucí život pouze v kladném slova smyslu.

Podle Z. Heluse známe tři výchozí předpoklady osobnostního pojetí dítěte. Je potřeba brát zřetel na jeho odkázanost dítěte, jeho vývojové směřování a potenciality.

### 1.2.1 Odkázanost dítěte

Do mateřské školy nastupují děti různého věku, různých povah, z různého rodinného prostředí, s různými zkušenostmi, znalostmi a dovednostmi. Některé se těší, jiné mají obavy, nevědí, co je čeká a odloučení od maminky je tak těžké. V této chvíli, významné pro další život dítěte, je velice důležitým člověkem učitelka mateřské školy, která svým láskyplným přístupem, svou empatií a pedagogickým umem pomáhá malému človíčkovi zorientovat se v nové roli a situacích, které mnohdy neumí pojmenovat a hlavně řešit. Dítě je odkázané na nás, dospělé. Jsou dva hlavní typy přístupů dospělých k odkázanosti dítěte:

- *Chápání odkázanosti jako pasivity dítěte, kterou je vydáno svým vychovatelům na pospas. Dítě je objektem, materiálem, který je nutno tvarovat, opracovat, aby byl tím, čím jej chceme mít. Musí se sice aktivně projevovat, ale je to jen aktivita druhotná. Primárně aktivní je jen vychovatel, jenž ví, jak na to. Tento přístup k odkázanosti je zpravidla autoritativní, dirigující.*
- *Chápání odkázanosti jako aktivního projevu, jímž se dítě hlásí o pomoc, projevuje zájem na interakci se svým vychovatelem, dožaduje se podnětů a událostí, které mu v jeho rozvoji a vývoji pomohou. Dítě není objektem ani materiálem, ale výchozím subjektem vlastní aktivity, byť byla "jenom"*

*kojenecká, batolecí, předškolní, prvňáčkovská,... Vychovatel tuto výchozí aktivitu láskyplně a s respektem sleduje, bere ji vážně a napomáhá jejímu rozvinutí, případně kultivujícímu směřování. (4:92)*

Který přístup k dítěti je ten správný? Já si myslím jednoznačně, že ten druhý. Proč? Každý den, kdy jsem se svými dětmi v naší školce, mi dává za pravdu. Pokud učitelka přistupuje k dětem jako k sobě rovným, bere vážně jejich problémy, starosti, nápady, radosti, je pravdivá a hlavně, když se nad děti nevyvyšuje, „protože jsou malé“, je vše v nejlepším pořádku. Dítě musí cítit lásku, bezpodmínečné přijetí a vědět, že učitelka je tím člověkem, který v žádném případě nedopustí, aby se mu dělo příkoří, a který podporuje jeho iniciativu být sám sebou.

Další velice důležitou charakteristikou dětského věku, kterou by měla mít učitelka v mateřské škole na mysli a jenž souvisí s odkázaností dítěte, jsou zvláštnosti a důsledky **dětského prožívání**. Podle Z. Heluse jde o prožívání:

1. **nealternativní** – bez nadhledu a odstupu; bez uvažování o jiných možnostech průběhu událostí. Dítě nedisponuje mechanismy zvládat silné zážitky hledáním alternativního řešení, neumí situaci řešit racionálně, nesnaží se odhalit smysl toho, co se stalo. Zážitkem je nealternativně pohlceno, ať se jedná o hrůzu, nebo radost a nadšení.
2. **organismické** – „tělem i duší“, celou bytostí. Toto prožívání doprovází celá řada fyziologických projevů – dítě se při velkém očekávání, např. před oslavou svých narozenin, nebo při čekání na rodinný výlet potí, nemůže spát, dostává horečku.
3. **fascinované** – dítě se od prožívané události , ať je negativní, nebo pozitivní, nedokáže odpoutat. Prožívá ji znovu ve snech, nedokáže se zaměstnat něčím jiným.

*„Dětské prožívání, vyznačující se třemi základními znaky, je na jedné straně něčím pozitivním. Celý život v nás něco z něho zůstává – vlny mocně vzednuté radosti, jásavý úžas, mocné hnutí lásky k blízké osobě....Lidé, kteří něco takového zažili, mají pocit, že mají v sobě poklad. V tomto smyslu je lidem dětství drahé.*

*Dětské prožívání ovšem také činí dítě **zranitelným**, vydaným na pospas nevídané trýzní traumatu, úzkosti, strachu.“(4:45)*

### **1.2.2 Vývojové směřování**

Vývojové směřování je druhým hlavním znakem osobnostního pojetí dítěte. Dítě neustále o něco usiluje, vyvíjí se. Jsou tři základní podoby směřování, jimiž se projevuje:

- ***Směřování k dospívání a dospělosti.** Již samy biologické, růstové tendence k dospělosti směřují; toto biologické směřování nachází jednu ze svých kulminací v pohlavní zralosti.*
- ***Směřování k sebepojetí a autentickému sebevyjádření.** Dítě se postupně orientuje v tom, kým je, jaké je, co už dokáže a co ještě ne, co si má o sobě myslet a co si o něm myslí druzí, co je potřeba se sebou dělat, jakou podobu je třeba vtisknout svému životu apod. Jeho sebepojetí se vyvíjí různými formami sebehledání, sebezkoušení, sebeuplatňování, sebespřizpůsobování. Na této cestě dochází k úspěchům, ale také k nezdarům, omylům a krizím. I v této oblasti je dítě odkázáno na podporu svého okolí, jejíž charakter rozhodne, jak se s úskalími při vytváření svého sebepojetí vypořádá.*
- ***Směřování ke svébytné nezávislosti.** Dítě hledá způsoby svého vymaňování se z odkázanosti a v závislosti na podnětnosti prostředí se učí tyto tendence spojovat s přejímáním odpovědnosti, se zabezpečováním svého autonomizujícího se života. Svým směřováním se dítě může stávat pro vychovatele obtížným, těžko zvladatelným. Tento problém se v dnešní době stupňuje důrazem na samostatnost dětí, aniž jsou ale předjíhány potíže, které tento důraz také přináší, a aniž je posilována vnímavost dítěte pro mezilidskou vzájemnost.(4: 93,94)*

Důvěra vychovatele a požadavky na samostatnost umožňují dítěti rozvinout schopnosti přispívající ke zvyšování jeho kompetencí. Každé dítě potřebuje při získávání zkušeností prostor a to jak fyzický prostor kolem sebe, volný prostor v čase, tak i prostor „psychologický“.

Z hlediska fyzického prostoru by se měl dospělý držet od dítěte v takové vzdálenosti, aby dítě mohlo činnost provádět samostatně, bez stálého ovlivňování dospělým. Samozřejmě je dobré, být v takové vzdálenosti, aby bylo možné dítěti pomoci, pokud je to nutné. Konkrétní vzdálenost se zvětšuje s vyšším věkem dítěte.

Dětem by měl být dán dostatečný prostor činit vlastní rozhodnutí a nést jeho následky a to jak pozitivní, tak negativní. Je potřeba mít na paměti věkové, vývojové a individuální zvláštnosti každého dítěte. Děti, na které jsou kladeny příliš vysoké nároky, zažívají často neúspěch a méně si pak důvěřují. Děti, na něž jsou kladeny nároky příliš nízké, nemají šanci poznat své možnosti. Činnosti dětí by měly být akceptovány v jasně vymezených hranicích.

### 1.2.3 Rozvoj potencialit dítěte

Potenciality dítěte tvoří jedinečné bohatství dětské osobnosti. Při chápání potencialit dítěte je nutno vyvarovat se tendencím, že je možné toto změřit, oznámkovat, apod.

*„Hovoříme-li o bohatství potencialit dítěte, pak máme na mysli i takové kvality jeho osobnosti, jako je být šťasten; vnímat lásku a sympatii druhých a odpovídat jim vlastními projevy láskyplnosti a sympatie; vymanit se ze zúženého nahlížení na věci a pokoušet se o nahlédnutí širších a hlubších souvislostí; vyvinout úsilí ke kultivaci vlastního svérázu a být ušlechtilým způsobem sám sebou; přijmout výzvy otevřené budoucnosti a usilovat o vytyčené cíle; brát na sebe odpovědnost a dostát jí i v konfrontaci s obtížemi.“ (4:95)*

Zpravidla je uváděno pět následujících klíčových podmínek, které výrazně napomohou v raném věku osobnostnímu a kognitivnímu vývoji dítěte:

- **Pozorná vstřícnost** - pokud je věnována dítěti hlavně v prvním roce života, má všeobecně příznivý vliv na pozdější řečový a intelektový vývoj.
- **Tělesný kontakt** – má pozitivní vliv na kognitivní vývoj, pokud vyvolává radostnou aktivitu dítěte.
- **Verbální podněcování** – ještě než začne dítě mluvit, sleduje se zvýšeným vzrušením řeč matky. Později začíná matčiny zvuky napodobovat a toto úsilí narůstá, když matka napodobuje zvuky jeho. Je to velice důležité pro budoucí řečový a sociální rozvoj dítěte.
- **Podněcovací vliv předmětů** – pokud se dítěti dostává dostatek možností manipulovat s předměty, hračkami, pozorovat je a zkoušet svými smysly, napomáhá to pozdějším úspěchům ve škole. Dítě si touto cestou zakouší sebe samo jako „objevitele“ a začíná si uvědomovat zárodečné kompetence něčeho dosáhnout.
- **Responzivita neboli vcítivé reagování na projevy dítěte** – dítěti se dostává od milujících dospělých potvrzení, že jeho projevy jsou zaznamenávány a nacházejí odezvu a že tato odezva vyjadřuje očekávání, že dítě bude ve svých aktivitách pokračovat. Citlivá odezva pomáhá dítěti k projevům diferencovanějším a bohatším.
- Dítě má pocit radosti a zadostiučinění z aktivity a ze sebe samého jako tvůrce.

Rozvíjení potencialit dítěte ve vzdělávacím procesu se stává dominujícím úkolem vzdělávacích systémů. Škola, a to i mateřská, dnes již nemůže být místem, kde se poskytují vzdělávací perspektivy pouze těm, kteří mají dobré podmínky a předpoklady, aby vynikali, zatímco většinu ostatních ponechá svému osudu.

### 1.3 Osobnostní přístup k dítěti v dnešní MŠ

Pro tvorbu obsahu výchovné práce v mateřské škole znamená osobnostní pojetí výchovy kvalitativně nové přístupy k dítěti. Tradiční autoritativnost a manipulace je nahrazena vstřícností a partnerským vztahem, v němž převažuje náklonnost a důvěra.

Osobnostní orientace představuje zásadní změnu přístupu k rodině dítěte. Je důležité s rodinou spolupracovat, brát ji jako partnera, zapojit ji do spoluúčasti ve vzdělávacím programu. Je žádoucí nebránit rodičům v přístupu do tříd během běžného dne a v počáteční adaptační fázi, kdy si dítě na docházku do mateřské školy zvyká, volit metody postupného začleňování dítěte společně s rodiči. Jde o partnerský vztah a dohodu dvou rovnocenných a vzájemně se uznávajících subjektů, kde je důležitý společný zájem o prosperitu dítěte.

Obsah výchovné práce v mateřské škole by měl vycházet z poznání, že předškolní období dítěte je svébytnou etapou života s vlastními zákonitostmi a charakteristickými činnostmi, které nemůžeme předčasně omezovat vnucováním pravidel a tempa světa dospělých. Mateřská škola by měla být charakterizována svobodou, neformálností a individualizovaným uspořádáním výchovných a vzdělávacích cílů. Neměla by upřednostňovat intelekt dítěte, ale rozvíjením jeho citových, sociálních a volních vazeb zajišťovat pocit jistoty a bezpečí a vytvářet pro dítě stálou příležitost k sociálně založenému učení a poznávání.

Systematické působení učitelky v mateřské škole může ideálně zajišťovat rovnováhu mezi nezbytně žádoucí mírou omezování dítěte a svobodným rozvojem osobnosti.

Nikdy později už nebude v institucionální výchově tolik času a příležitostí k tak individualizovanému, osobnostně zaměřenému, pestrému a různostrannému působení.

## 2. Aktuální podmínky předškolního vzdělávání

Dítě v předškolním věku má nejen výraznou potřebu aktivity, iniciativy, ale i stability, jistoty, zázemí, trvalosti a bezpečí. Potřebuje sociální kontakty, společenské uznání své identity a seberealizace.

Mateřská škola přispívá k celkovému vývoji dítěte tím, že:

- *Zajišťuje adekvátní vývoj i k dětem z rodin, kde jim není z různých důvodů věnována pozornost a péče.*
- *Nahrazuje rodiny s většími sourozeneckými skupinami, kterých je ve skutečnosti v ČR velmi málo, a řeší specifickou situaci jedináčků.*
- *Vzděláváním svých pracovníků přenáší nejnovější poznatky pedagogiky, psychologie, pediatrie přímo do praxe.*
- *Umožňuje každodenní potřebný kontakt s vrstevníky.*
- *Umožňuje předškolákům postupný návyk na cizí autoritu, cizí prostředí, podřízení se určitému rytmu, postupné odpoutávání se od příliš silné fixace na rodinu.*
- *Umožňuje předávání širších poznatků, než poskytuje většina rodin (promítání, saunování, návštěvy divadel, poslech hudby,...).*
- *Odhaluje vývojové poruchy a přímo pomáhá při handicapech – logopedie, slabozraké děti, sociální retardace....*
- *Umožňuje zachytit problémy včas.*
- *Umožňuje dítěti zažívat určitou pravidelnost a rytmus, což není ve všech rodinách zvykem. (18:6)*

Legislativní podmínky pro realizaci tvorby obsahu výchovné práce na základě principu osobnostně orientované výchovy v mateřské škole jsou vytvořeny.



Rámcový vzdělávací program (RVP PV), v souladu se školským zákonem, stanovuje cíle předškolního vzdělávání, povinný obsah vzdělávání i podmínky, za nichž má vzdělávání probíhat. Tomu je třeba rozumět tak, že RVP PV, jako pedagogický dokument, poskytuje celkový rámec a je tedy závazný jako celek

RVP PV není v žádném případě program, podle kterého by bylo možno přímo učit, ale poskytuje rámcová pravidla pro vzdělávání dětí předškolního věku.

## 2.1 Vzdělávání jako celek

Při vytváření obsahu výchovné práce pro děti v mateřské škole musí mít učitelka na paměti, že na proces vzdělávání je nutno pohlížet jako na celek, který se skládá z následujících vnitřně propojených komponent:

1. cíle vzdělávání
2. klíčové kompetence (výstupy)
3. obsah vzdělávání (učivo)
4. interakce učitele a dítěte (vzdělávajícího a vzdělávaného)
5. používané metody a formy vzdělávání
6. podmínky vzdělávání
7. evaluace

*„Všechny složky vzdělávání jsou na sobě vzájemně závislé, změna v jedné složce může iniciovat změny ostatních komponent. Podívejme se na jejich provázanost ve vztahu k obsahu předškolního vzdělávání. Závislost obsahu na ostatních komponentách je vztahem podmíněným, který můžeme definovat následujícími výroky:*

- *Abychom mohli definovat obsah, potřebujeme znát cíle a klíčové kompetence, ke kterým máme směřovat.*
- *Abychom mohli realizovat obsah, potřebujeme rozvinout vzájemnou efektivní interakci mezi vzdělávajícím a vzdělávaným.*

- *Abychom mohli realizovat obsah, potřebujeme dobře znát vzdělávaného i vzdělávajícího.*
- *Abychom mohli realizovat obsah, potřebujeme zvládat metody a formy.*
- *Abychom mohli realizovat obsah, potřebujeme vytvořit vhodné podmínky.*
- *Abychom poznali, je-li obsah vzdělávání funkční, potřebujeme evaluovat, tedy hledat cesty ke zvyšování kvality procesu vzdělávání. “(14:6,7)*

## 2.2 Cílové kategorie RVP PV

V RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi. Jsou to **cíle** v podobě **záměrů** a **cíle** v podobě **výstupů**, a to nejprve v úrovni **obecné** a následně pak v úrovni **oblastní**.

Při tvorbě obsahu výchovné práce musí mít učitelka mateřské školy na paměti všechny cílové kategorie stanovené v RVP PV.

Jsou to:

### a) **Rámcové cíle**

- rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
- osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
- získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Tyto cíle si můžeme v praxi přeformulovat do otázek:

- Co se dítě právě teď učí?
- S jakou hodnotou se právě teď setkává?
- Jaký má dítě právě teď prostor pro samostatnost a možnost ovlivnit situaci, ve které se nachází?

**b) Klíčové kompetence – výstupy**

- jsou soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince.

V tomto případě se jedná o kompetence dítěte, které ukončuje předškolní docházku.

V RVP PV jsou stanoveny takto:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence činnostní a občanské

Soubor klíčových kompetencí je ve svém celku ideálním očekávaným souborem vědomostí a dovedností dítěte předškolního věku, k němuž většina dětí nedospěje a dospět ani nemůže. Tvoří však poměrně jasnou představu pro pedagogy, kam směřovat a o čem usilovat. Tedy to, čím může mateřská škola přispět k výbavě dítěte pro celoživotní učení dříve, než nastoupí do základní školy.

**c) Vzdělávací oblasti**

Obsah vzdělávání v RVP PV je formulován v podobě učiva a očekávaných výstupů pouze obecně a společně pro věkovou skupinu dětí od 3 do 6 (7) let a je rozdělen do těchto oblastí:

- **Dítě a jeho tělo – oblast biologická**
- **Dítě a jeho psychika – oblast psychologická**
- **Dítě a ten druhý – oblast interpersonální**
- **Dítě a společnost – oblast sociálně-kulturní**
- **Dítě a svět – oblast enviromentální**

Uvedené okruhy tvoří ve svém celku rámcovou poznatkovou základnu a v žádném případě se nejedná o realizační podobu vzdělávacího obsahu. V praxi, při tvorbě a realizaci vzdělávacího programu, je třeba mít na mysli propojení všech těchto oblastí v co nejužším slova smyslu. Je přirozené a samozřejmé, že konkrétní uspořádání poznatků i jejich rozsah budou ve vzdělávacích programech velice rozmanité, přizpůsobené konkrétním podmínkám školy, třídy i jednotlivců.

RVP PV vytváří dostatečný prostor pro využití osobnostně orientovaného modelu výchovy dítěte a pro dynamický princip vzdělávání.

***„Dynamický princip vzdělávání:***

- *do středu zájmu staví dítě, jeho potřeby a prožitky*
- *přijímá a respektuje dítě jako partnera a iniciátora svého vzdělávání*
- *učitele staví do role průvodce a facilitátora*
- *vychází z toho, že jádro vzdělávání neleží pouze v řízených činnostech, ale ve všem, co se v mateřské škole děje*
- *neklade důraz na kvantitu poznatků, ale na orientaci v informacích a chuť se vzdělávat a objevovat svět*
- *větší význam v procesu vzdělávání klade na proces než na produkt*
- *vychází z toho, že vzdělávání by mělo být pro děti činností přirozenou a pro pedagoga cílevědomou*
- *počítá s průběžnými změnami v procesu vzdělávání, které by měly vést ke zvyšování kvality a odbourávání rutinních stereotypů (funkční evaluace)“*  
(14:8,9)

Obsah výchovné práce vytváří učitelka „na míru“ konkrétním dětem ve třídě, s ohledem na všechny jejich individuální zvláštnosti. Vychází při tom ze školního vzdělávacího programu (ŠVP). Třídní blok může být zpracován různě a to v podobě myšlenkové mapy, diagramu, tabulky, přehledu, apod. Blok by měl být zpracován tak, aby měla pedagog možnost jej v průběhu realizace rozvíjet,

dotvářet, aby měl prostor pro improvizaci a mohl pružně reagovat na momentální situaci ve třídě, na potřeby a možnosti dětí. Učitelka, která pracuje tvořivě, by byla podrobným rozpracováním a plánováním příliš svazována. Je přirozené, že původní plán bloku se bude v průběhu realizace postupně proměňovat, rozvíjet se a velice záleží na vstřícném postoji učitelky, zda je schopná se proměňám, odbočkám, pokusům a experimentům dětí přizpůsobit. Právě zde je možné uplatňovat v praxi model osobnostně orientovaného přístupu k dítěti. Učitelka mateřské školy má velkou příležitost k uplatňování tohoto výchovného modelu pod podmínkou, že ho vzala za svůj, má odborné znalosti a odvalu učit se a zkoušet nové věci.

### **2.3 Podmínky pro realizaci RVP PV v mateřské škole**

Základní podmínky pro předškolní vzdělávání dětí jsou legislativně vymezeny příslušnými právními normami. Na ně navazuje RVP PV, kde jsou podrobněji vymezeny další materiální, organizační, personální, psychohygienické a pedagogické podmínky, které podmiňují kvalitu poskytovaného vzdělávání.

*„RVP PV představuje široce pojatý elementární vzdělanostní základ, na který může bezprostředně navazovat nejen povinné vzdělávání, ale který zároveň otevírá dítěti cestu celoživotního rozvoje a učení.“ (17:6)*

Naplnování požadavků RVP PV, osobnostní přístup ke každému jednotlivému dítěti, zavádění nových forem a metod ve výchovně-vzdělávacím procesu, které vycházejí z poznatků moderní pedagogiky a psychologie, oslabování vlivu působení komerce na dítě v předškolním věku, vyžaduje vytvořit v mateřské škole takové podmínky, aby bylo vůbec možné tyto náročné úkoly splnit.

Třídy mateřské školy mohou být věkově homogenní, kam jsou zařazovány děti stejné věkové skupiny, nebo heterogenní, kde jsou děti různého věku, zpravidla od tří do šesti let. Skupina dětí různého věku je přirozenější a připomíná „uspořádání“ sourozenců ve velké rodině, což je hlavně pro jedináčky, kterých

v rodinách přibývá, velkým přínosem.. Starší děti pomáhají mladším, učí se toleranci a schopnosti vcítit se do druhého a menší děti získávají přirozenou formou znalosti a dovednosti hlavně v sebeobsluze a v sociální oblasti. Plánování obsahu výchovné práce ve věkově smíšené třídě klade na učitelku zvýšené nároky v tom, že musí respektovat vývojové zvláštnosti jednotlivých věkových skupin dětí.

Aby bylo možné uskutečňovat osobnostní pojetí výchovy v mateřské škole, je důležité vhodným způsobem upravit denní režim třídy. Je třeba pamatovat na to, že děti mají mít na všechny činnosti dostatek času podle svých individuálních potřeb. Jádro vzdělávání neleží pouze v řízených činnostech, ale ve všem, co se v mateřské škole děje. Vzdělávání neprobíhá pouze v plánovaných činnostech, ale začíná ranním vstupem dítěte do školky a končí odchodem domů. Po celou dobu pobytu v mateřské škole by mu měl být vytvořen prostor pro vzdělávání, nabízeno empatické a vstřícné jednání, naplňována potřeba bezpečí a důvěry a tím vytvořeny předpoklady k tomu, aby dítě samo vyhledávalo příležitosti ke zkoumání, objevování a experimentování. Podmínky školy, třídy by měly být takové, aby tyto příležitosti nabízely. Proto musí denní režim vycházet z potřeb dětí a požadavků rodičů.

Z výzkumu Evy Svobodové, který publikovala v časopise *Informatorium* č. 6/2006, vyplývá řada nedostatků a dlouho neřešených problémů, týkajících se dnešních mateřských škol u nás. Závěry výzkumu potvrzují také moje zkušenosti z více než dvacetileté praxe v různých mateřských školách.

Jedním z největších problémů současnosti je nadměrná naplněnost tříd. Ve sledovaných školách je průměrný počet dětí, které vzdělává jedna učitelka 13,2, což odpovídá hodnotám určených krajských normativů. Třídy by měly být naplňovány do počtu 24 dětí. Aby bylo možné zabezpečit provoz školy a aby učitelky mohly pracovat na plný úvazek, bývají počty často zvyšovány na 28 dětí ve třídě. Většina mateřských škol je otevřena 10 – 11 hodin denně. Přímá výchovná činnost učitelky mateřské školy je 6 hodin denně. Pokud jsou dvě učitelky ve třídě, překrývají se na dobu pobytu venku a na oběd. Ve třídě, kde

pracuje ředitelka školy nebo její zástupkyně, se s další učitelkou nepřekrývají vůbec. Z toho vyplývá, že převážnou většinu dne pracuje jedna učitelka se všemi dětmi ve třídě sama. Ve většině mateřských škol jsou děti ráno a pozdě odpoledne spojovány, což může být problém pro děti, u nichž převažují odmítavé reakce k novým podnětům, a pro děti hůře přizpůsobivé. V těchto případech je nutné upravit ve spolupráci s rodiči pobyt dítěte v mateřské škole tak, aby docházelo pouze do své třídy, mezi své kamarády, ke své paní učitelce a nebylo zbytečně traumatizováno. Je pravda, že v podzimním a zimním období je větší nemocnost dětí, takže průměrně docházejících je méně, ale období, kdy je většina dětí přítomna, je pro učitelku velice náročné. Zvláště pro nezkušenou začínající učitelku je velký počet dětí velkým problémem.

Z RVP PV vyplývá povinnost věnovat se každému dítěti individuálně, respektovat a vnímat jeho potřeby a prožitky. Zvyšuje se počet dětí s individuálními vzdělávacími potřebami. Ať už jsou to děti hyperaktivní, s LMD, které se projevují oslabením nižších funkcí – nepozornost, zvýšený neklid, impulzivnost, snížená odolnost vůči zátěži, snížené sebeovládání, nebo děti s vadami řeči a s výchovnými problémy. Nejobtížnější je sledovat individuální posun každého dítěte a kompletně ho diagnostikovat. Toto vše klade na osobnost učitelky nemalé nároky a velice záleží na jejím přístupu k pedagogické práci.

Podle mého názoru je velice potřebné a nutné další vzdělávání učitelek během celého jejich profesního života. Já sama nových poznatků, které získávám při studiu, využívám nejen ve prospěch dětí, ale i ve svůj prospěch. Sleduji u sebe velký profesionální růst a cítím, že moje práce s dětmi je daleko vyváženější, více rozumím zvláštnostem dětí, umím lépe komunikovat jak s dětmi, tak s jejich rodiči i s kolegyněmi ve škole. Další vzdělávání učitelek je ale paradoxně jedním z dalších problémů, které dnešní mateřské školy trápí. Není dostatek finančních prostředků na zástupy za kolegyně, které se chtějí vzdělávat a jejichž nepřítomnost na pracovišti je řešitelná obtížně. V naší mateřské škole se vzdělávají všechny učitelky. Některé studují na vysoké škole, jiné navštěvují semináře určené pro další vzdělávání učitelek mateřských škol. Zastupujeme se

ochotně navzájem, protože všechny cítíme potřebu vzdělávat se jako velice nutnou. Velice si tohoto přístupu kolegyně vážím, protože vím, že tento přístup nebývá na některých školách pravidlem.

### **3. Nové trendy v oblasti komunikace v MŠ**

#### **3.1 Podpora sociálního a emocionálního rozvoje dítěte**

Pokud učitelka MŠ tvoří program výchovné práce a promýšlí jeho obsah, musí znát a akceptovat vývojové zvláštnosti určitého věku. To, co se líbí dětem ve třech letech a co zvládnou, neuspokojuje děti šestileté. Dynamika biologického vývoje jde ruku v ruce s vývojem psychosociálním, který zahrnuje vývoj sociální a citový. *„Citový vývoj a rozvoj dítěte, jakožto součást sociálního vývoje, je důležitým prvkem výchovy zdravého jedince a jednou z podmínek úspěšného vrůstání dítěte do mezilidských a společenských vztahů.“ (11:132)*

Předškolní období je věkem iniciativy dítěte a právě regulace této iniciativy je charakteristická pro interakci mezi dospělým a dítětem. Děti přebírají hodnocení, názory a postoje dospělých tak, jak jsou jim prezentovány. Záleží nejen na tom, co dospělý sděluje, ale jak a v jaké emoční atmosféře. Dítě v předškolním věku je velice citlivé k prožívání svých úspěchů a neúspěchů a na základě zpětné vazby od dospělého se vytváří jeho sebepojetí.

Při komunikaci s dětmi, při výběru výchovných postupů a metod musí být výchozím bodem respekt a úcta k druhému. To znamená chovat se tak, abychom nezraňovali lidskou důstojnost druhého, a přijmout fakt, že druzí se od nás mohou lišit – ať už tím, že mají jiný vkus, chutná jim jiné jídlo, mají jiné nadání, jiné názory.

*„...existují respektující výchovné a komunikační postupy, kterými můžeme druhým sdělovat své oprávněné požadavky, řešit náročné situace, a když je potřeba, tak i vyjadřovat svoji nelibost nebo se bránit. (7:14)*



V komunikaci mezi dospělými se respektujícím způsobům daří lépe než při interakci dospělého s malým dítětem. Není však ale žádný důvod k tomu, abychom se k dětem chovali jinak než k dospělým, co do způsobů komunikace a slušného chování.

Děti nejsou jiný živočišný druh, potřeba „být respektován“ patří mezi základní lidské potřeby a mají je všichni lidé bez ohledu na věk, pohlaví nebo rasu. *„Partnerský přístup k dětem znamená chovat se k nim jako k dospělým, kterých si vážíme, nebo které alespoň respektujeme.“ (7: 17)*

Pokud si osvojíme respektující modely chování a využíváme je při výchově dětí, plníme dva velice důležité úkoly:

1. Přispíváme k rozvíjení a uspokojování jejich potřeby sebeúcty.
2. Ukazujeme dětem, jak má vlastně vypadat správné chování – to, co od nich vyžadujeme.

Respektování důstojnosti dítěte tvoří základ demokratického stylu výchovy, která je založena na partnerském přístupu a rovnocennosti. *„Nelze vychovávat autoritativně a pak očekávat, že se děti budou chovat demokraticky.“ (7: 9)*

Jedním z nejtěžších a nejobtížnějších úkolů výchovy je naučit děti, že některé věci je třeba dělat proto, že jsou správné, smysluplné, a jiné se naopak dělat nemají, protože by to mohlo někomu ublížit nebo něco poškodit. Psychologie toto označuje jako **zvnitřňování norem správného chování**. Pokud na děti klademe oprávněné požadavky, nechceme, aby pouze plnily naše příkazy, aby nám dělaly laskavost, ale aby se naučily v průběhu svého vývoje nutnost a potřebu těchto činností pochopit a přijmout. Je tedy velice důležité zamyslet se, jak lépe a efektivněji s dětmi komunikovat, aby náš přístup nepůsobil na děti jako ohrožující, manipulující a přispíval k ochotě dítěte požadavek splnit.

## 3.2 Přístupy učitelky MŠ

### 3.2.1 Přijímání dítěte s porozuměním, bez podmínek, výhrad a předsudků

Bezpodmínečné přijetí dítěte je jedním z hlavních pojmů humanistické psychologie. Jde o postoj přijmout dítě takové, jaké je, se všemi jeho přednostmi a nedostatky, přijímat ho jako člověka, který má svou vlastní hodnotu. Akceptace, přijímání je spojováno s pojmy jako úcta, ohleduplnost, otevřenost, srdečnost.

Dítě je schopno vyhodnocovat míru svého přijetí už z neverbálních impulzů přicházejících od druhých lidí. Je velice vnímavé na celou širokou oblast neverbálních projevů učitelky. Výraz obličeje ukazuje na aktuální emocionální stav učitelky a do značné míry ovlivňuje ochotu dítěte komunikovat, ale i celkově se cítit v její blízkosti dobře a bezpečně. Dítě velice citlivě vnímá prostorovou blízkost, to, jak se k němu učitelka sklání, jak se ho dotýká, hladí ho, jak se usmívá.

Ve verbálním projevu je pro rozvíjení akceptace ve vztahu k dítěti důležitý postoj převzatý ze sociální psychologie – tzv. **sociální reverzibilita výroku a činu**. V oslovení dítěte, v tom, co mu říkáme, jak mu dáváme pokyny a příkazy, se v žádném případě nesmí odrážet naše nadřazenost, ale naopak úcta k dítěti a jeho rovnoprávnost. Každý výrok, který k dítěti proneseme, musí být takový, aby ho bylo možné obrátit – jako by ho vyslovilo dítě směrem k nám. Učitelka by neměla děti nálepkovat, a pokud by již některé dítě nálepku mělo, měla by mu pomoci se jí zbavit.

### 3.2.2 Přijímání dítěte s plnou důvěrou a úctou k jeho individualitě

Jedním z problémů, se kterým se učitelka v dnešní době setkává, je zvolit vhodný způsob práce s konkrétními dětmi v rámci celé třídy, což znamená najít ke každému jedinci vhodný individuální přístup.

Do mateřské školy přicházejí děti různého věku, z různých společenských vrstev, z etnických a národnostních menšin, různých ras a náboženského vyznání, s různými zkušenostmi, dovednostmi a návyky, mohou mít tělesný či duševní handicap. Toto všechno musí mít učitelka na mysli a pamatovat na to jak při přístupu k jednotlivým dětem, tak i při plánování obsahu výchovně-vzdělávací práce. Zacházet se všemi dětmi stejně by pro mnohé z nich znamenalo přímo katastrofu. Tento postup není možné uplatňovat ani u dětí tzv. „běžné populace“ nebo jednoho kulturního společenského okruhu, ani u nadprůměrně nadaných jedinců.

Důležitou podmínkou úspěšnosti předškolního vzdělávání dětí s určitým znevýhodněním je nejen volba vhodných, potřebám dětí odpovídajících vzdělávacích metod a prostředků, ale i uplatňování vysoce profesionálních postojů učitelek.

Za velice důležitou součást individuálního přístupu k dítěti v mateřské škole považují úzkou spolupráci učitelky s rodinou dítěte. Zde by měla panovat oboustranná důvěra, otevřenost, vstřícnost, porozumění a respekt. Spolupráce by měla fungovat na základě partnerství. Jednou z cest, jak dítě více chápat, porozumět jeho postojům a zvláštnostem, je více se o něj zajímat, získat více informací o jeho rodinném životě, o jeho zálibách, pochopit jeho vnitřní svět, co ho těší, trápí, jaké hračky má doma, jak tráví volný čas, co rádo jí, jaké udržují doma rituály, jaký je denní režim rodiny. Toto jsou důležité informace, které mohou pomoci učitelce při individuálním přístupu k dítěti.

### 3.2.3 Empatie a autenticita

Emoce jsou součástí našeho života. V bdělém stavu prožíváme emoce neustále, ale všímáme si jich až tehdy, kdy jejich síla překročí určitou hranici. Některé způsoby, kterými reagujeme na negativní emoce druhých lidí a dětí nejsou účinné. Tyto přístupy nepřispívají k rozvoji schopností vlastní emoce rozpoznávat, pojmenovávat je a zvládat. Patří sem například zlehčování, popírání, srovnávání, nevyžádané rady, poučování, obviňování, litování, svalování viny na někoho jiného. Učitelka by měla mít emoční inteligenci a to znamená porozumět těmto zásadám:

1. **Máme právo prožívat to, co prožíváme** – popírání a hodnocení emocí dětí brzdí rozvoj jejich osobnosti. Pokud děti vyrůstají v prostředí, kde se emoce popírají, odnaučí se věnovat jim pozornost, nebudou je umět rozlišovat a budou se více řídit tím, co jim řeknou druzí, než podle toho, co samy cítí.
2. **Když jsme v silných emocích, jde logika stranou** – čím silnější je negativní emoce, tím větší je její tlumicí vliv na rozumové složky naší psychiky – pozornost, vnímání, myšlení, paměť. Emoce trvá určitou dobu a záleží na reakci okolí. Ztišení emocí by mělo předcházet rozumovému řešení situace.
3. **Emoce jsou „nakažlivé“** – k přenášení emocí dochází částečně nevědomě. Snadněji se šíří ty negativní, a pokud je na sebe necháme „přeskočit“, jednáme pod jejich vlivem i my. Tak někdy řešíme konflikt s dítětem se zatemněnou myslí, protože jsme se nechali ovlivnit negativním emočním stavem dítěte.

Děti v předškolním věku prožívají své emoce silně – ať ty kladné (radost, štěstí, láska), tak ty záporné (vztek, strach, zklamání, závist, žárlivost). Pokud dítě prožívá silnou emoci, měla by učitelka zareagovat empatickou reakcí, nepopírat emoce dítěte, nezlehčovat je a hlavně za ně dítě netrestat.

Empatie je schopnost vcítit se do pocitů a jednání druhého člověka. **Empatická reakce** je dovednost, které se potřebujeme učit, a proto je důležité si uvědomit, co všechno může obsahovat. Základní složky jsou tři:

1. **Aktivní naslouchání** – dovednost naslouchat druhému je jednou ze základních sociálních dovedností, které by se měly děti naučit. Učitelka musí jít příkladem. Patří sem projevy neverbální – pohled do očí, přikyvování, fyzická blízkost, dotek a kde je to vhodné i objetí; a verbální – zejména krátká slůvka jako: Hm...ano...chápu, která nejsou míněna jako souhlas, ale dáváme jimi najevo svůj zájem a pozornost.
2. **Pojmenování pocitů, přání a očekávání druhého** – pojmenování emocí je velice důležitou součástí empatické reakce u dětí. Pomáhá jim rozvíjet schopnost uvědomovat si, co vlastně cítí, pojmenovat emoci, což je vlastně základem ke zvládnutí emocí.
3. **Vyjádření podpory** – empatickou reakci je vhodné zakončit větami, které vyjadřují zájem a podporu do budoucna.

Pokud učitelka používá projevů empatie a osvojí si dovednost empatické reakce, zvyšuje se ochota dětí plnit oprávněné požadavky, daří se lépe zvládat konflikty mezi dětmi. Nepřijatelné chování dětí má více příčin a jednou z nich je fakt, že dítě nevládne dostatečně sociálními a komunikačními dovednostmi. Ke stěžejním komunikačním dovednostem patří vyjádřit své nelibé pocity, aniž bychom útočili na charakter toho, kdo je způsobil. Mezi dětmi často dochází k situacím, kdy jedno dítě druhé uhodí, sebere mu hračku, apod. V této chvíli je prakticky jediným správným řešením použít tzv. **já-výrok**. Ten by měl patřit k základním dovednostem každé učitelky v mateřské škole.

Já-výrok se skládá ze tří částí:

1. **Informace o tom, co právě cítíme** – sdělujeme v 1. osobě jednotného čísla – „Nelíbí se mi, že...“ „Mrzí mě, když...“.
2. **Informace o důvodu našich pocitů** – popis situace. Je důležité neobviňovat, nevyčítat a nepoužívat slůvko „ty“.

3. **Je-li to vhodné, můžeme sdělit své očekávání** - jak by se měla situace řešit lépe.

Učitelka musí být **autentická**. Její verbální i neverbální projevy by se měly shodovat s činy i myšlenkami. Měla by se sama vyznat ve svých emocích, neměla by své emoce před dětmi skrývat.

### 3.2.4 Vyvážená komunikace

*„Pedagogická komunikace má základ ve srozumitelném sdělování učitelky v pozici komunikátora, v aktivním naslouchání a přijímání dětských poznatků, zájmů a zkušeností. Nejlépe se komunikace rozvíjí při společné činnosti se skupinou, kde je zachována zásada adresnosti a očního kontaktu všech členů. Učitelka by si měla být vědoma určitých zákonitostí v komunikaci se skupinou dětí.*

*Některé děti se nacházejí v tzv. akční zóně učitele, kde probíhá plnohodnotný a adresný verbální i neverbální kontakt. Jiné děti se nacházejí mimo tuto zónu. S plným vědomím výhod a nevýhod dopadu komunikačních impulzů na děti v akční zóně a mimo ni by měla učitelka vědomě měnit místo svého působení a žádné dítě by se nemělo stále nebo opakovaně nacházet mimo tuto aktivní zónu.“*  
(15:8)

Při komunikaci s jedním dítětem by měla učitelka navozovat dialog, jehož základními aspekty je naslouchání a reagování na myšlenku, kterou druhý sděluje.

### 3.2.5 Neefektivní a efektivní způsoby komunikace

Při komunikaci učitelky s dětmi v mateřské škole je důležité neustále si uvědomovat, že je to především forma, způsob, jakým s dětmi komunikujeme. Dospělý často používá komunikační techniky, které se míjejí účinkem.

Mezi tyto neefektivní způsoby komunikace patří:

- Výčitky a obviňování – *ty zase, nikdy, pořád... Kdybys alespoň!...*
- Poučování, vysvětlování, moralizování – *měl by sis uvědomit, že ...*
- Kritika, zaměření na chyby – *to jsi udělal špatně ...*
- Lamentace, citové vydírání – *já kvůli tobě... jak já teď vypadám....*
- Zákazy, varování – *nedělej to , nebo se ti stane ...*
- Proroctví, negativní scénáře – *z tebe nic nebude... skončíš špatně ..*
- Nálepkování – *on je takový ...*
- Pokyny – *udělej ...*
- Vyhrůžování – *přestaň, nebo ...*
- Křik
- Srovnávání, dávání za vzor – *to by tvoje setra neudělala...*
- Poukazování na vlastní zásluhy – *já pro tebe a ty ....*
- Řečnické otázky – *ty snad nechceš?...*
- Urážky a ponižování – *ty jsi ale ...*
- Ironie, shazování – *ty jsi náš chytrák!...*

Většina neefektivních komunikačních technik představuje pro dítě psychické ohrožení, které nemusí být plně uvědomované, ale pocit ohrožení je spojen s negativními emocemi – hněv, lítost, vzdor, strach, pocit křivdy. Při tomto způsobu komunikace dáváme dítěti najevo svou nadřazenost, zaměřujeme se pouze na to, co není v pořádku, a negativně hodnotíme dítě a jeho kvality. Proč takto komunikujeme? Jsou pro to tři hlavní důvody:

1. To, co jsme se naučili v dětství, přetrvává do dospělosti.
2. Často jednáme pod vlivem našich emocí a ty blokují naši schopnost uvažovat a chovat se s nadhledem.
3. Neznáme jiné způsoby, jakými by se situace dala zvládnout lépe a efektivněji.

Učitelka mateřské školy by si měla osvojit efektivní komunikační dovednosti a postupy, při kterých bude dítěti partnerem, zvýší jeho sebeúctu, naučí ho, jak budovat a zachovávat dobré vztahy, a položí základy zodpovědnosti za vlastní chování.

Efektivní komunikační dovednosti:

1. **Popis, konstatování** – *Vidím (slyším), že ...*  
Podstatou popisu je, že mluvíme o tom, co vnímáme, aniž bychom to posuzovali. Popis může nahradit neefektivní otázky.
2. **Informace, sdělení** – *Je potřeba ... Tohle děláme tak ... Pomůže, když ...*  
Informace je zpráva o tom, proč a jak se co dělá, co se očekává a jaké jsou důsledky určitých činností, nebo chování. Informací můžeme nahradit rady a pokyny a je na druhé osobě, zda informaci využije.
3. **Vyjádření vlastních potřeb a očekávání** – *Potřebuji, aby ..Očekávám, že ... Pomohlo by mi, kdyby ...*  
Jsou to informace, kterými dáváme najevo co potřebujeme, očekáváme my sami. Sdělujeme v 1. osobě jednotného čísla. Používáme místo výčitek a obviňování.
4. **Možnost volby** – *Uděleš to tak, nebo tak ... Můžeš si vybrat.*  
Výběr spočívá ve vyjmenování dvou, případně i více konkrétních možností, které jsou přijatelné pro obě strany.
5. **Dvě slova** – *Barborko, přezůvky! ...*  
Dáváme najevo partnerský vztah, nevyvyšujeme se, nevyčítáme, pouze přátelsky upozorňujeme na to, co je potřeba udělat.
6. **Prostor pro spoluúčast a aktivitu** – *Co s tím uděláme?... Co si o tom myslíš ty?*  
Vyjadřujeme partnerský přístup a sdělujeme, že považujeme druhou stranu za kompetentní problém vyřešit. Pokud dítě odpoví, že neví, není nutné řešit problém hned za něj. Můžeme dát výběrem čas na rozmyšlenou. Dítě se učí aktivně řešit situace, získává pocit kompetentnosti a učí se přebírat zodpovědnost za svá rozhodnutí.



### 3.2.6 Vytváření bezpečného prostředí

Děti by se měly ve své mateřské škole cítit bezpečně. Významnou součástí bezpečného prostředí jsou dobré vztahy. Dobré vztahy jsou založeny na vzájemné důvěře a soudržnosti. Důvěra se vytváří tam, kde mají lidé možnost dobře se poznávat. Proto je dobré zařazovat do obsahu výchovné práce aktivity, které dají dětem možnost více se poznat, hledat to, co mají společné, v čem se liší. A pokud na něco mají jiný názor, dát jim možnost poznat, že je to normální, že spolu nemusíme vždy souhlasit, ale důležité je domluvit se a najít přijatelný kompromis. Nikdo se nesmí cítit ostrčený, izolovaný a sám.

K budování dobrých vztahů přispívá celkové klima třídy, které se dá vytvářet a zlepšovat pomocí metody **komunitního kruhu** a **vytváření pravidel soužití** společně s dětmi.

**Komunitní kruh** je vhodné zařazovat do režimu dne ve třídě mateřské školy pravidelně. Děti se v něm učí řadě komunikačních a sociálních dovedností. Učí se naslouchat druhému, formulovat svůj vlastní názor, respektovat druhého, nechat ho domluvit, neskákat druhému do řeči, být trpělivý, nebát se mluvit před ostatními,...

Komunitní kruh má svá pravidla, která je nutné dodržovat:

1. **Právo mluvit** – symbolizuje ho drobný předmět (kamínek, kostka, kaštan,..), který si děti podávají v kruhu poté, co je položena otázka. Pro děti i učitelku platí pravidlo, kdo má předmět, mluví, kdo ho nemá, mlčí.
2. **Právo zdržet se** – kdo nechce, nebo nemá potřebu mluvit, nemusí a podá předmět dál. Toto přispívá k pocitu bezpečí a učí odolávat nátlaku skupiny – nemusím dělat to, co ostatní, když nechci.
3. **Vzájemná úcta a respekt** – nehodnotíme, nekritizujeme, nezpochybňujeme, co kdo řekl. Komunitní kruh je teritoriem bezpečí a děti se tu učí důvěřovat.
4. **Diskrétnost** – co bylo řečeno v komunitním kruhu, se nevynáší ven.

Formulaci otázek musí učitelka dobře promýšlet. Otázky by měly být kladeny v obecné úrovni a ve 3. osobě jednotného nebo množného čísla nebo v 1. osobě množného čísla. Otázky by se neměly používat pro přímé řešení konfliktů.

**Pravidla** prostupují celý náš život – jsou to vlastně základní mechanismy, jak žít ve skupině, představují řád, stabilitu.

Mohou být dvojího druhu:

- **provozní pravidla** – určená pro soužití lidí „vedle sebe“ (pravidla silničního provozu, při nakupování, na návštěvě u lékaře,...)
- **pravidla soužití** – ve smyslu „spolužití“ (základní pravidla slušného chování, Desatero, soubor pravidel soužití ve školní třídě,...)

Při vytváření pravidel soužití ve třídě mateřské školy musí mít učitelka na mysli zásady, kterými je dobré se řídit. Je zde nutná spoluúčast dětí, téma pravidel se musí stát součástí třídního vzdělávacího programu a učitelka na ně musí pamatovat při tvorbě obsahu výchovně-vzdělávací práce. Pravidla musí být smysluplná, propojená s reálným životem dětí i dospělých, všichni by jim měli rozumět, a pokud je to nutné, musí zde existovat možnost je změnit, jestliže se na tom všichni shodnou. Učitelky a ostatní dospělí ve třídě musí pravidla respektovat. Pro děti předškolního věku je vhodné vytvořená pravidla zpracovat do formy piktogramů, které si děti samy připevní na dostupné místo, kde je mají na očích.

Při formulaci pravidel platí:

1. Prožitek předchází pojmu.
2. Pozitivní formulace.
3. Přiměřený počet.
4. Použitelnost (přiměřenost věku a možnostem dítěte, splnitelnost – pravidla se týkají chování a ne postojů).

## **4. Vliv komerce na život dnešního předškolního dítěte**

Se společenskými změnami po roce 1989 k nám vtrhl bouřlivý technický rozvoj. Společnost se po této stránce změnila téměř skokem a my jsme se museli adaptovat na nové okolnosti velice rychle.

Ve srovnání s minulostí je zde obrovská nabídka zboží v obchodech, ale také bezostyšná manipulace s myšlením lidí pomocí reklamy. Tržní prostředí, díky velké konkurenci, rozšiřuje možnosti člověka vybrat si, rozhodnout se a plánovat tvorbu své spotřeby, ale současně závažným způsobem ohrožuje svébytnost některých dětí i dospělých. Současné dítě se ve společnosti svých nejbližších velice často dostává do vleku ustavičného nakupování a pořizování věcí, které vlastně ani nejsou potřebné a nakupují se jen proto, že je to výhodné a je „krásné“ zažívat pocit uspokojení z toho, že si to můžeme pořídit, protože na to máme, nebo si na to můžeme půjčit. Děti jsou zahlcovány technicky stále dokonalejšími hračkami, počítačovými hrami, pamlsky, oblečením podle poslední módy.

Dnešní rodina má větší možnosti materiálního zabezpečení, má větší příjmy, ale velice často za cenu naprosté ztráty volného času z důvodu velkého pracovního vytížení. Stále častěji chodí do mateřské školy děti, které zde tráví většinu dne, a pokud odchází s rodiči ze školky dříve, je to proto, že jsou posunovány z jedné aktivity, kterou si samy nevybraly, do druhé. Celospolečenský tlak na „kvalitní využití volného času“ vede k tomu, že i velice malé děti jsou přetěžovány každodenními návštěvami kroužků (výtvarných, sportovních, jazykových, ...), jejichž kvalita je různá a důvody rodičů, proč je volí, také. Využívání nabídky těchto „zájmových“ aktivit je v zásadě pozitivní trend, ale stává se velice často, že kvůli odborně vedenému rozvoji nejrůznějších schopností dětí, které jakoby zvyšují prestiž rodiny, nemají děti v předškolním věku čas na spontánní hru, na přirozený rozvoj osobnosti ve společnosti nejbližších lidí.

*„Média od televize po počítač, od tradičních tiskovin či rozhlasu po netradiční zařízení složité virtuální simulace, znamenají bezesporu dalekosáhlé obohacení života. Díky nim jsou nám i nejdlehlší končiny světa jakoby na dosah, lidstvo se stává systémem navzájem propojených částí, uvědomujících si závislost jednoho každého na všech ostatních; jednotlivé události se nám vyjevují v globálních souvislostech. Význam času a prostoru se relativizuje – je možno navazovat kontakty, dohadovat se a kooperovat bez omezení vzdálenosti, jako by existovala svého druhu všudypřítomnost; a operování s informacemi lze rozvinout v takové míře, jako by šlo o vševědounost. Učení podporované počítači otevírá nové možnosti vzdělávání neslyšícím i nevidomým, geniálním i mentálně limitovaným, po obecné orientovanosti toužícím či úzce zaměřeným specialistům. Putování po informačních dálnicích se stává jedním z největších dobrodružství, jaké si lze jenom představit“ (4: 64).*

S vlivem komerce na náš každodenní život se každý vyrovnáváme jinak a nejednomu dospělému to činí potíže. Děti nežijí v jiném světě než my dospělí a stávají se běžnými konzumenty všech technických a informačních vymožeností.

Média však nemají na děti pouze kladný vliv. Prostřednictvím nabídky nejrůznějších zábav mohou navozovat závislost, která způsobuje oslabení vnímavosti pro to, co lze nazvat životem z první ruky. Obstát při běžné komunikaci s ostatními lidmi, řešit situace v běžném denním životě, umět se samostatně rozhodovat a umět nést za svá rozhodnutí zodpovědnost.

Při sledování komerčně úspěšných dětských pořadů, které jsou založeny na rychlých a dramatických dějových zvratech, střídajících se v poměrně krátkých intervalech, dochází k poruchám koncentrace pozornosti na události, které tento dramatický chvat postrádají. Pokud je dítě častým konzumentem takových pořadů, těžko se pak může soustředit na poklidné delší vyprávění, nebo na dlouhodobější soustředěnou činnost.

Děti, které tráví hodně času před televizní obrazovkou, nebo před monitorem počítače, ztrácejí citlivost pro to, co prožívají v reálném životě. Dochází k narušení hodnoty autentických osobních zážitků a to, co vidí v televizi,

nebo co prožijí při „bojových akcích“ v počítačových hrách, je pro ně daleko zábavnější, dobrodružnější a lepší, stojí za to o tom hovořit a chlubit se tím.

Drtivá část současných běžných denních aktivit postrádá nutnost aktivizace motorických schopností a přirozená dětská touha po pohybu je tak minimalizována. Převaha pasivních aktivit s sebou nese nešikovnost v motorických úkonech, ať už v rozvoji hrubé, tak i jemné motoriky.

Dnešní dítě má nadbytek smyslových informací, které přijímá pasivně. Naše okolí je zamořeno zvuky. Všudypřítomná hudba a mluvené slovo tvoří zvukové pozadí v obchodech, v autě, na ulici i v domácnostech, a to není vhodné prostředí pro rozvoj schopnosti odlišovat zvuky a rozvíjet sluchovou pozornost, které patří k základním předpokladům přirozeného vývoje řeči. Aby se předškolní dítě naučilo správně vyslovovat všechny hlásky, umělo se samostatně vyjadřovat, mělo velkou slovní zásobu a jazykový cit, potřebuje dobré příklady ve svém okolí. Některé televizní pořady a to i ty, které jsou určeny pro nejmladší věkovou skupinu, však příklad správné řeči nedávají. Moderátor často mluví obecnou češtinou, s nesprávně umístěnými přízvuky a pokud je tento člověk „populární“ a objevuje se na obrazovce často, způsob jeho vyjadřování se stává normou.

Podle způsobu řeči se dá poznat tzv. „televizní dítě“, které má omezenou slovní zásobu, široké, ale chaotické povrchní znalosti z nejrůznějších oblastí, nadměrnou a přehnanou gestikulaci a mimiku, špatné výsledky ve smyslovém vnímání včetně zrakového a často i motorickou neobratnost. Nadbytek smyslových informací totiž vede k jejich povrchnosti.

Ve zrakové oblasti dochází k neschopnosti rozlišit podobné tvary a k problémům s pravolevou orientací, kde se nejedná o vývojový nedostatek. Dnešní dítě slyší a dívá se, ale často neposlouchá a nevidí. Dostává spoustu informací, kterým nerozumí a ani nemůže rozumět, pasivní slovní zásoba je obrovská, ale děti neumí dávat věci do souvislostí a málokdy se mohou přirozeným vývojem naučit odlišovat důležité od nepodstatného. Ani ve věku informační exploze se obsah slov nedá během vývoje naučit jinak než osobní zkušeností.

Teprve, když dítě prožije žízeň, hlad, zimu, vedro, radost, smutek, bolest, zklamání, pochopí plně, co znamená jejich obsah.

S negativním vlivem působení médií, hlavně televize, videa, DVD a počítačových her, se učitelka mateřské školy setkává v podstatě každý den. Děti při volných hrách často napodobují hrdiny dětských filmů a to hlavně tím, že jsou vůči ostatním dětem agresivní, a v zápalu hry dokáží druhému i ublížit. V těchto příbězích hrdinové nevíteží používáním rozumu, ale pouze silou svých svalů. Do jaké míry může učitelka v mateřské škole ovlivňovat život „předškoláka“, aby negativní dopady komerce na dítě byly co nejmenší?

Jaká je sledovanost televize, videa a DVD dětmi předškolního věku? Na jaké pořady se děti nejvíce dívají? Které televizní stanice jsou dětmi nejvíce sledovány? V kterou denní dobu děti nejčastěji televizi sledují? Na tyto otázky se pokusím odpovědět v praktické části mé práce.

## **II. PRAKTICKÁ ČÁST**

### **5. Stanovení hypotéz**

Pro výzkumné šetření a realizaci tematických celků v praktické části bakalářské práce, jsem si stanovila tyto hypotézy:

1. Děti předškolního věku sledují televizi, video a DVD více než jednu hodinu denně.
2. Děti sledují televizi hlavně v pátek, v sobotu a v neděli.
3. Děti v předškolním věku se dívají na komerčně orientované televizní stanice a na pořady, které nejsou vhodné pro tuto věkovou skupinu..
4. Pasivním sledováním televizní obrazovky je v dětech pěstována pasivita, agrese a děti ztrácí citlivost pro prožívání v reálném životě. Naproti tomu vhodně zvolená nabídka činností v mateřské škole podporuje u dětí tvůrčí potenciál, iniciativu a aktivitu dětí, a tím může mateřská škola pomáhat oslabovat vliv komerce na děti.

## **6. Výzkumné šetření sledovanosti televize, videa a DVD dětmi předškolního věku**

**Cíl:** Výzkum se zabývá otázkou sledovanosti masových médií (televize, video, DVD) dětmi předškolního věku jedné třídy mateřské školy v prostředí mimo mateřskou školu.

### **6.1. Popis výzkumného šetření**

#### **Použité metody:**

Výzkum byl prováděn formou řízených rozhovorů a dotazníku, kde děti, společně s rodiči, zaznamenávaly sledovanost médií během jednoho týdne (12.2. - 18.2.2007).

Počet respondentů při řízeném rozhovoru: 18 - 20

Počet respondentů, kteří vypracovali dotazník: 8 chlapců a 5 děvčat

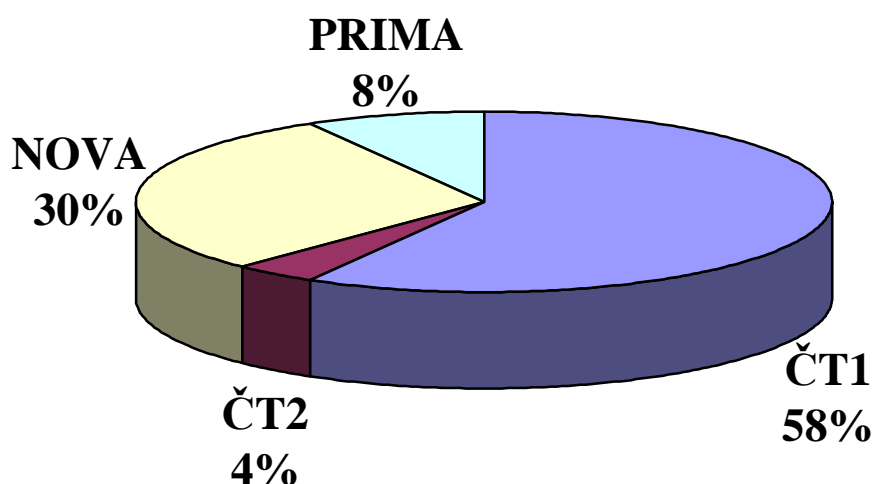
Věk respondentů: 3 – 7 let

Při řízených rozhovorech nebyly údaje dětí přesné, proto byly při administraci výzkumného šetření zpracovány pouze údaje z dotazníků, kde jsou vypočítány aritmetické průměry a časové údaje sledovanosti médií jsou vyčísleny v minutách.

Při rozhovorech na téma „Co jsem viděl(a) v televizi“ byl problém, zvláště u mladších dětí, vzpomenout si, co včera v televizi viděly. Nemají ještě vytvořené povědomí o časových vztazích a pojem „včera“ je natolik abstraktní, že nebyly schopné na otázku odpovědět pravdivě. Spíše opakovaly odpovědi starších dětí, nebo byly jmenovány pořady, které v určený den v televizi nebyly.



Graf znázorňuje průměrnou sledovanost televizních stanic, na které se děti nejvíce dívali během sledovaného týdne.



Nejsledovanější stanicí je ČT 1, kterou sleduje skoro 60% dětí předškolního věku. Je to dáno nabídkou a snad i kvalitou pořadů určených pro nejmenší a tím, že pořady jsou většinou vysílány pravidelně ve stejných dnech a časech.

Druhá nejsledovanější stanice je NOVA, která však vysílá pořady pro předškolní děti v nevhodných časech. Většinou jsou to americké kreslené pohádky, vysílané v sobotu a v neděli cca od 6<sup>00</sup> do 8<sup>00</sup> hodin, kdy většina dnešních malých dětí ještě spí, nebo v době, kdy ČT1 vysílá pořady, které děti sledují pravidelně v určený čas a den. Ze zjištěných údajů vyplývá, že pro tuto komerční stanici nejsou děti v předškolním věku cílovou skupinou.

Sledovanost stanic ČT2 a PRIMA je nízká, zde děti sledují pořady určené pro jiné věkové skupiny.

Tabulka č. 1 obsahuje údaje o sledovanosti jednotlivých médií v během jednoho týdne. Údaje jsou vyčísleny v minutách a byly vypočítány aritmetické průměry.

### Tabulka č. 1

Týdenní průměrná sledovanost televize, videa a DVD

Děti ve věku 3-7 let

	<b>TELEVIZE</b>	<b>VIDEO, DVD</b>	<b>TELEVIZE, VIDEO, DVD</b>
<b>PO</b>	42	28	70
<b>ÚT</b>	56	16	72
<b>ST</b>	33	19	52
<b>ČT</b>	58	14	72
<b>PÁ</b>	123	4	127
<b>SO</b>	27	71	98
<b>NE</b>	90	68	158
<b>Průměrná denní sledovanost</b>	<b>61</b>	<b>31</b>	<b>92</b>

Průměrná denní sledovanost televize, videa a DVD je vysoká. Každé ze sledovaných dětí se dívá na tato média denně, v průměru jednu hodinu a třicet minut.

Zajímavé je, jaká je sledovanost v jednotlivých dnech v týdnu. Ve všední dny, kdy děti navštěvují mateřskou školu, je výrazně nižší než v sobotu a v neděli. Jediný den, kdy sledovanost výrazně stoupá, je pátek. Příčinu vidím ve vysílání večerní pohádky na ČT 1, na kterou se dívá přes 60% sledovaných dětí. V sobotu sleduje nejvíce dětí video a DVD, v neděli je sledovanost všech médií přímo alarmující.

Tabulka č. 2 zaznamenává sledovanost médií podle věku a pohlaví.

Údaje jsou vyčísleny v minutách a byly vypočítány aritmetické průměry.

### **Tabulka č. 2**

Denní průměrná sledovanost televize, videa a DVD – věk a pohlaví

<b>VĚK</b>	<b>DĚVČATA</b>	<b>CHLAPCI</b>	<b>DĚVČATA + CHLAPCI</b>
<b>3 – 4</b>	61	66	64
<b>4 – 5</b>	66	83	75
<b>5 – 6</b>	70	88	79
<b>6 – 7</b>	112	101	107

Z uvedených výsledků je patrné, že sledovanost s přibývajícím věkem stoupá. Rozdíl doby sledovanosti mezi dětmi ve věku 3 – 4 roky a dětmi ve věku 6 – 7 let je 43 minut, což zřejmě souvisí s věkovými zvláštnostmi dětí (schopnost soustředění, hravost, zvyk).

Pokud se jedná o rozdíly ve sledovanosti médií děvčaty a chlapci, myslím, že pohlaví nehraje v tomto případě velkou roli. Jednotlivé mírné odchylky přisuzuji spíše různým přístupům rodin ke trávení volného času a zde nehraje roli, zda se jedná o děvče, či o chlapce.

Tabulka č. 3 udává údaje o nejsledovanějších pořadech v týdnu. Je zde vypočítán aritmetický průměr a konečné výsledky vyjádřeny v procentech.

**Tabulka č. 3**

Nejsledovanější televizní pořady

TELEVIZNÍ STANICE	POŘAD	DEN	ČAS	PRŮMĚRNÁ SLEDOVANOST (%)
ČT 1	Večerníček	Po - ne	18 <sup>45</sup> - 18 <sup>55</sup>	<b>59%</b>
ČT 1	Kouzelná školka	Po – čt	16 <sup>00</sup> - 16 <sup>30</sup>	<b>51%</b>
ČT 1	Hřiště 7	Ne	7 <sup>30</sup> – 9 <sup>45</sup>	<b>62%</b>
ČT 2	Simpsonovi	Po – pá	19 <sup>30</sup> - 19 <sup>50</sup>	<b>23%</b>
NOVA	Kobra 11	Po – pá	17 <sup>35</sup> - 18 <sup>30</sup>	<b>19%</b>
ČT 1	Čert ví proč	Pá	20 <sup>00</sup> - 21 <sup>45</sup>	<b>62%</b>
NOVA	Tenkrát na východě	pá	20 <sup>00</sup> - 22 <sup>10</sup>	<b>15%</b>

Z uvedených výsledků vyplývá, že nejčastěji se děti dívají na pořady určené jejich věkové skupině. Největší sledovanost vykazuje Večerníček, Kouzelná školka a Hřiště 7. Jsou to pořady vesměs kvalitní a jsou určené pro děti předškolního věku. Velkou sledovanost mají pohádky, které zařazuje ČT1 v pátek od 20<sup>00</sup> hodin.

Pořady pro dospělé děti sledují nejčastěji v podvečerních hodinách. Pořad Simpsonovi je sice animovaný, ale určený pro starší věkovou skupinu. Potěšující je, že jediný pořad vykazující prvky násilí – Kobra 11 sleduje „pouze“ 19% dětí. Faktem ale je, že tento velice akční seriál na děti působí silným dojmem, což je patrné při volné hře, kdy si hlavně chlapečci na hlavní hrdiny hrají.

## 6.2 Závěry výzkumného šetření

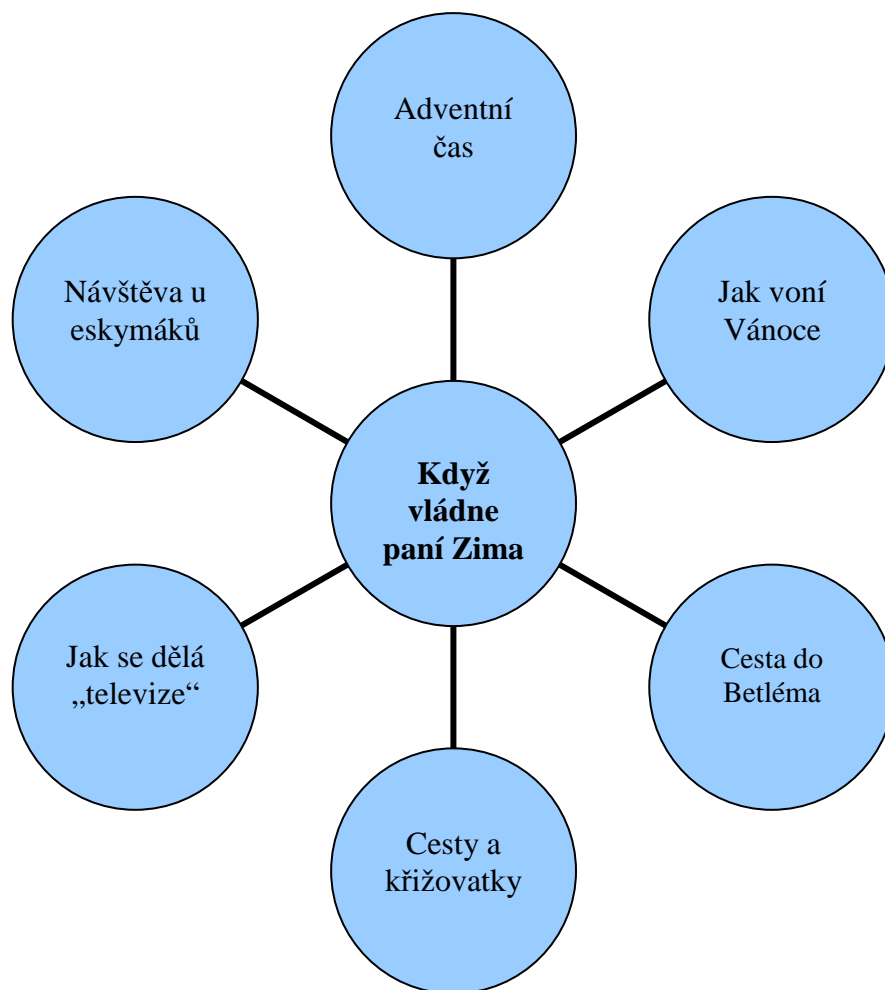
Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že děti sledují masová média každý den. Kvalita nejvíce sledovaných pořadů je, podle mého názoru, většinou dobrá. Největší nebezpečí vidím v tom, že děti postupně získávají návyk na pasivní sledování obrazovky a ztrácejí zájem o spontánní hru, která je pro jejich další vývoj tak důležitá. Velice málo dětí tráví čas venku při hrách s kamarády. Při plánování obsahu výchovné práce v mateřské škole je proto potřeba, mít toto nebezpečí na mysli a v co nejvyšší míře dát dětem možnost spontánně si vyhrát a přirozené pohybové aktivity zařazovat co nejčastěji.

Z výsledků sledovanosti médií v jednotlivých dnech v týdnu je patrné, že „dívání se“ na televizi nebo video je jednou z hlavních činností trávení volného času dnešní rodiny s dětmi předškolního věku.

Mateřská škola je tedy místem, kde by měl být čas věnován jiným, kvalitnějším činnostem, které, pokud jsou plánovány a realizovány zkušenými profesionály, mohou přispět k oslabování vlivu komerčních médií na dítě v předškolním věku. Obsah výchovné práce pro děti předškolního věku v mateřské škole, jehož základem je osobnostní přístup k dítěti, uvádění nových komunikačních technik do denní praxe v mateřské škole a který vychází z aktuálních podmínek předškolního vzdělávání, tvoří další, praktickou část mé práce.

## 7. Zima – tematické celky

Začátek zimy je pro děti v mateřské škole obdobím velkého očekávání. Těšíme se společně na Vánoce, na dárky pod stromečkem. Dny jsou krátké, ráno vstáváme za tmy a brzy se stmívá. Také počasí je všelijaké. Zimní čas u nás bývá často spojován se sněhem a mrazem, ale většinou se počasí vyznačuje velkou oblačností, často fouká velký vítr, prší a děti netráví venku moc času. Mnohem delší dobu trávíme ve třídě a proto je nutné připravit pro děti program, aby nám ten dlouhý zimní čas uběhl co nejlépe. Děti se již adaptovaly na prostředí školky, už se docela dobře známe, spoustu věcí jsme se již naučili a všichni se snažíme o to, aby se nám v naší školce líbilo.



## 7.1 Téma : Když vládne paní Zima

### Adventní čas

#### Dílčí cíle :

- Ztvárňovat téma adventního času všemi dostupnými prostředky – výtvarné, hudební, dramatické činnosti
- Rozvíjet komunikační dovednosti – verbální i neverbální kultivovaný projev
- Seznamovat děti s tradicemi a některými symboly a snažit se porozumět jejich významu
- Vytvářet a rozvíjet citové vztahy k okolí, vnímat radost z obdarovávání druhých
- Podporovat schopnosti a dovednosti vyjádřit své pocity a emoce a snažit se je pojmenovat
- Vytvářet elementární povědomí o přírodních zákonitostech a jejich vlivu na život člověka

#### Navrhované činnosti :

- Komunitní kruh na téma „Jak můžeme dělat radost druhým“
- Výroba adventního věnce + slavnostní zapalování svíček
- PH „Čertovská honička“, „Na mrazíky“, „Na klíčníka“
- Chůze po elipse s nezapálenými svíčkami
- Výroba keramických ozdob na stromeček – válení plátů, vykrajování formičkami na cukroví, zdobení engobami
- Zpívání koled, hra na Orffovy nástroje, na tělo + hudební hádanky – „pomalá X rychlá“, „hlasitá X tichá“, „veselá X smutná“
- Dechová a relaxační cvičení – „foukání do svíček“, poslech vánočních koled s relaxací

- Grafomotorika – dokreslování sněhuláků
- Seznámení s básní Prosinec, Sněhulák (Zuzana Kopecká – Básničky od srdíčka) + rytmizace
- Vyrábění „zboží“ na Adventní jarmark – svícný z oříšků, přáníčka z papíru (stříhání, lepení, zdobení)
- Výroba adventních věnců s rodiči
- Adventní jarmark pro rodiče

### **Realizace:**

První adventní pondělí vítala děti hudba z CD Vánoční písně a koledy. Děti okamžitě reagovaly vyprávěním o loňských Vánocích, vzpomínaly na to, jaké dárky měly pod stromečkem. Volná hra se rozvíjela pod dojmem těchto vzpomínek, kdy si děti hrály na Vánoce. Pod velkou pokojovou květinou si začaly nosit dárky a radost obdarovaných neznala mezí. Na stůl jsem připravila pomůcky pro výrobu adventního věnce (slaměný korpus, nastříhané větvičky, drátky, svíčky a mašle na ozdobení). Děti se okamžitě zajímaly o připravené věci a společně jsme věnec vyrobili. Při práci jsme si povídali o jehličnatých stromech (kde rostou, čím se liší od listnatých, kdo na nich bydlí, jak jsou velké, co roste a žije v lese, jak je zvířátkům v zimě,...) Pak se děti posadily do kruhu, uprostřed byl adventní věnec, který děti ještě dozdobily, a samy připevnily svíčky. Věděly, proč jsou svíčky právě čtyři. Zapálili jsme první adventní svíci a v dalších týdnech jsme každé pondělí zapalovali další. Děti byly upozorněny na nebezpečí ohně a samy popisovaly, co by se mohlo stát, kdyby...

V tomto týdnu jsme uspořádali pro rodiče akci, kdy si mohli společně s dětmi adventní věnec ve školce vyrobit a odnést si ho domů. Děti společně s učitelkami nasušily plátky různých druhů ovoce na zdobení (jablka, citrony, pomeranče). (příloha č.5)

Hra Na Vánoce dětem vydržela, s různými obměnami, až do Vánoc. Na hru jsem navázala návrhem připravit dárky pro seniory v pečovatelském domě G-centrum,



kam s dětmi chodíme pravidelně dvakrát v roce, a na připravovaný Adventní jarmark, který je v naší škole již tradicí. Děti vyráběly každý den – keramické ozdoby, svícny z oříšků, vánoční přání (kresba zmizíkem do inkoustového podkladu, kresba tuší + kolorování vodovými barvami). Keramické ozdoby jsme balili do vánočního papíru a jeden chlapec nám vyprávěl, že doma s maminkou papír dělali. Maminka nám ochotně poskytla informace na výrobu ručního papíru z novin, a tak jsme s dětmi papír vyrobili. Při práci se děti seznámily s recyklací surovin, v encyklopediích jsme hledali informace o výrobě různých materiálů. Na tomto základě jsme hráli hry na téma „najdi, co je papírové, dřevěné, železné, gumové, umělohmotné“.

Koledy jsme nejen poslouchali z CD, ale zpívali jsme je při každé volné chvíli s doprovodem kytary a klavíru. Děti jich většinu znaly, a tak bylo možné zařazovat hudební hádanky, rytmický doprovod na Orffovy nástroje, hru „na tělo“. Děti se bez zbytečných a nudných nácviků připravovaly na vystoupení v G-centru.

Na elipse jsme chodili s nezapálenými svíčkami, místo relaxační hudby jsme poslouchali koledy a vánoční písně.

Děti se naučily báseň Prosinec (příloha č.2), starší děti se učily názvy jednotlivých měsíců a ročních období. Ke každému ročnímu období jsme hledaly asociace – slova, která patří k létu, zimě, jaru, podzimu – určovali jsme začáteční písmena, slova jsme vytleskávali a hledali stejně dlouhá.

Menší děti si procvičovaly uvolněný pohyb celou rukou při kresbě na velký formát – koule pro sněhuláka a starší dokreslovaly sněhuláka na pracovních listech.

Při kreslení se děti seznámily s básní Sněhulák. (příloha č.2)

Na konci tohoto bloku byl v odpoledních hodinách uspořádán Adventní jarmark, kde si naši blízcí kupovali výrobky dětí. Na nákup si každý musel směnit peníze za místní měnu – papírové rybičky. Prodávaly samy děti a za vydělané peníze byly do celé školky zakoupeny dětské hudební nástroje. Děti měly velikou radost, že si na pomůcky samy vydělaly. (příloha č.5)

**Přínos pro dítě:**

- Seznámení se symboly adventu – adventní věnec, čtyři svíčky
- Zlepšení hrubé i jemné motoriky ruky – kresba, stříhání, vybarvování, práce s hlinou, grafomotorika
- Seznámení s novou výtvarnou technikou – výroba ručního papíru
- Procvičení paměti (básně, koledy), seznámení s názvy měsíců, zlepšení znalostí o ročních obdobích
- Získání nových poznatků o výrobě předmětů z různých materiálů, o druzích jehličnatých stromů
- Zlepšování koordinace celého těla (chůze po elipse, pohybové hry)
- Spoluprožívání předvánočního času ve školce spolu s rodiči

## 7.2 Téma : Když vládne paní Zima

### Jak voní Vánoce

#### Dílčí cíle :

- Rozvíjet a užívat všechny smysly
- Posilovat přirozené poznávací city (experimenty, radost z objevování, spolupráce)
- Rozvíjet kooperativní dovednosti
- Uvědomovat si skutečné hodnoty a vážit si lidské práce
- Seznámit se ze základními druhy potravin
- Cvičit paměť

#### Navrhované činnosti :

- Komunitní kruh na téma „Co všechno lidé před Vánoci dělají“
- Poznávání vlastností potravin – kreslení do mouky, kutálení vajíček, mazání másla na chléb, drobení piškotů,...
- Pečení vanilkových rohlíčků - spolupráce
- Smyslové hry – ochutnávání, hnětení, čichání
- Voňavé pytlíčky – rozlišování různých druhů koření
- Vytváření mozaiky z koření
- Čtení pohádky „Jak pejsek s kočičkou pekli dort“
- Jazykové hry – počítání slabik, poznej první písmenko, vytleskávání slov, hledání slov na stejné písmeno
- Návštěva babiček a dědečků v G-centru – zpívání, obdarování
- Záměrné pozorování zkracování dne – brzy je tma, procvičování časových pojmů
- Výroba přáníček pro naše blízké – kresba zmizíkem do inkoustového podkladu; výroba svícňů z oříšků

- Seznámení s písní Zima je tu, děti – pohybové ztvárnění, rytmizace
- PH „Na bábu kořenářku“, „Na ledové sochy“
- Procvičení jemné motoriky – mačkání papírových koulí + hod horním obloukem – koulovačka
- Výroba papírových řetězů na stromeček
- Cvičení s koulemi, voňavými pytlíčky s kořením

### **Realizace:**

Tímto tématem pokračovalo naše „těšení na Vánoce“. V komunitním kruhu měly děti možnost vyprávět o přípravách na vánoční svátky u nich doma. Podle odpovědí dětí jsem usoudila, že skoro ve všech domácnostech je tento čas plný spěchu a chvatu, a proto je potřeba dětem poskytnout atmosféru klidu a pohody. Každý den jsme pozorovaly z okna rozednávání a stmívání. Děti samy pozorovaly na hodinách, kdy k tomu dochází, a starší děti měly zájem učit se, „kolik je hodin“. Poskytla jsem jim papírové hodiny a ony si nastavovaly čas podle skutečnosti. Učily se číslice, které vyhledávaly v psaném textu, a přiřazovaly určitý počet kostek k číslicím z látky, které nám vyrobila jedna maminka. Tyto číslice se snažily poznávat po hmatu – „kouzelný sáček“. Pomůcka obsahuje i jednotlivá písmena, a tak byla hra obohacena o hledání písmen, skládání svého jména a hledání slov na stejné písmenko.

Při hře děvčat v kuchyňce jsem děti motivovala k pečení vánočního cukroví. Druhý den děti přinesly suroviny a zadělali jsme těsto na vanilkové rohlíčky. Dala jsem dětem možnost experimentovat s moukou (kreslení prsty), vanilkovým cukrem (ochutnávání, čichání), vajíčky (opatrná manipulace, po rozbití pozorování a rozhovor na téma „Ptáci“ - kdo vejce snáší, co je uvnitř, jak se jmenují mláďata, která se líhnou z vajec, jaké známe ptáky – hledání v encyklopedii, přiřazování obrázků slepice – kuře, kachna - ...) Na povídání o životě ptáků jsem navázala písní „Zima je tu, děti“, která je spojena s pohybem a kterou se děti naučily. (příloha č.4)

Rohličky z těsta tvarovaly všechny děti, velice mě překvapila šikovnost i těch nejmenších. Cukroví nám upekly provozní pracovnice a v cukru je děti obalovaly samy – velice jemně. Původně jsme rohlíčky chtěli schovat na vánoční posezení s rodiči, ale chuť a vůně nás lákaly natolik, že jsme je společně snědli. Děti si vzaly recept domů a podle ohlasů maminek se pekly v každé domácnosti pouze „naše“ rohlíčky. (příloha č.5)

Další den jsem dětem připravila do skleniček různé druhy koření, děti je poznávaly podle čichu a přiřazovaly jednotlivé skleničky k voňavým pytlíčkům (látkové sáčky s kořením). S kořením pak měly možnost si hrát na „vaření“ a skládat mozaiky vtlačováním do podkladu z keramické hlíny. Se skleničkami s kořením jsme hráli Kimovy hry na procvičování paměti.

Na elipse jsme chodili s miskami s kořením. (příloha č.6)

Venku nebyl sníh, takže naplánované činnosti se sněhem jsme nahradili zmačkanými papírovými koulemi, které děti házely podle pokynů a cvičily se tak v orientaci v prostoru.

Při keramice jsme začali vyrábět Betlém – z červené keramické hlíny, zdobený prokreslovací glazurou.

Při odpoledních činnostech měly děti možnost vyrábět papírové řetězy na vánoční stromeček (stříhání podle rovné čáry, lepení, pravidelné střídání barev, určování co je před, za....) a vyrábět dárky a přáníčka pro rodiče podle svého výběru.

Děti byly na návštěvě v pečovatelském domě G-centrum, kde zazpívaly koledy a obdarovaly babičky a dědečky keramickými ozdobami, které samy vyráběly. Při těchto návštěvách dětem umožňujeme navštívit seniory i na pokojích, pokud jim zdravotní stav nedovoluje pohyb. Je důležité, aby děti poznávaly všechny stránky života. Tyto návštěvy patří k těm nejdojemnějším a nejkrásnějším – jak pro ty nejstarší, tak pro ty nejmladší.

**Přínos pro dítě:**

- Vědomé užívání smyslů – čich, hmat, sluch, zrak
- Chápání přirozených časových vztahů
- Soustředění na jednu činnost po delší dobu
- Zlepšení znalostí různých druhů potravin
- Vzájemná spolupráce a kooperace
- Zlepšování koordinace těla - hod horním obloukem
- Uplatňování návyků společenského chování, seznámení se s životem starých lidí
- Poznávání některých písmen

### 7.3 Téma : Když vládne paní Zima

#### Cesta do Betléma

##### Dílčí cíle :

- Přiblížit dětem pravou podstatu Vánoc podle Bible
- Vést děti k ohleduplnosti k druhému
- Připravit Vánoční slavnost pro ty, které máme rádi
- Zachytit a vyjádřit své prožitky – slovně, výtvarně, hudebně-pohybovou improvizací,...

##### Navrhované činnosti :

- Vyprávění příběhu o Josefovi, Marii a narození Ježíška – Biblická dějeprava
- Výroba keramického Betléma – výstava na hlavní chodbě
- Komunitní kruh na téma „Co bych si přál(a) pod stromeček“ – smyslem Vánoc je „obdarovávat“
- Kresba tuší + kolorování vodovými barvami– Naše vánoční přání
- Seznámení s básní „Vánoční stromeček“
- Smyslové hry – ochutnávka cukroví od maminek
- Zpěv koled – rozhovor o obsahu těchto písní
- Zdobení stromečku
- Stavba jeskyně, kde se narodil Ježíšek
- Opakování básní a písní se zimní tematikou – snažit se ovládat svůj hlas podle pokynů – potichu, nahlas; hra na ztracenou písničku
- PH Na ovečky, Na dárky (znát jména kamarádů)
- Cvičení s koulemi, voňavými pytlíčky s kořením
- Příprava na Vánoční slavnost – spolupráce dětí i dospělých
- Vánoční slavnost s rodiči, obdarování

### **Realizace:**

Toto téma bylo realizováno poslední týden před Vánoci. Děti vyslechly příběh O Josefovi a Marii v podání pana faráře. Při volné hře postavily z velkých dřevěných a molitanových kostek jeskyni, ve které se narodil Ježíšek. Samy přišly s nápadem zahrát si vánoční příběh jako divadlo. Dala jsem jim k dispozici různé kusy látek a ony si vytvářely kostýmy podle fantazie. Při této činnosti jsme hledaly v knížkách, jak v těch dávných časech chodili lidé oblečení. Na obrázcích v Dětské bibli děti viděly i krajinu a život lidí v Izraeli. Jeden chlapec byl v létě s rodiči v Egyptě a vyprávěl nám, že je to tam stejné. Hledali jsme na mapě světa, kde obě země leží, a druhý den nám chlapec přinesl fotografie z dovolené. Děti velice zaujaly obrázky velbloudů a začaly si hrát na cestování přes poušť – velbloudi měli hrby z molitanových válců a nesli na zádech náklad – kusy látek s pytlíčky s kořením. Velbloudi dostali svá jména a museli poslouchat. Tato hra byla klidná, při připevňování hrbů a nákladu děti spolupracovaly, já jsem asistovala pouze při zavazování uzlů. V herně na koberci byl vymezen prostor písčité pouště a tam mohli pouze velbloudi a jejich vodiči. Připomněla jsem dětem, že na poušti není voda, a ony to vyřešily tím, že si vzaly z kuchyňky umělohmotné hrnečky a opatrně si v nich nosily vodu do zásoby. Svůj náklad děti skládaly před jeskyní, pro Ježíška. K dramatizaci vánočního příběhu nedošlo, děti si hru prožily po svém a Ježíšek byl, v podobě panenky v kolíbce, stále přítomen.

V komunitním kruhu jsme si povídali na téma – Jak mohlo být Marii a Josefovi, když byli v nouzi a nikdo jim nechtěl pomoci; Kdo nám pomáhá, když je nám smutno, něco nás bolí; Jak my sami můžeme pomáhat mamince nebo tatínkovi, když oni potřebují. Děti se do navozené situace dokázaly vcítit, vyprávěly, jak jim bylo, když maminka z nějakého důvodu doma plakala. Tatínka nikdo plakat neviděl a jeden chlapec pronesl známou větu: „Chlapi přece nepláčou“. Ujistila jsem děti, že to není pravda, že není ostuda, když muž pláče a je smutný, že to tatínkové pouze schovávají. Poradila jsem dětem, že si mají s tatínkem doma na toto téma popovídat.



V tomto týdnu byly děti na návštěvě v tábořském muzeu, kde byla výstava Betlémů a vánočních ozdob. Také náš keramický Betlém, byl dokončen a vystaven na hlavní chodbě školy. Děti asistovaly při nakládání keramické pece i při vyndávání hotových, ještě teplých výrobků. Děti mají možnost poznávat technologický postup výroby keramiky průběžně, jsou přítomny při všech činnostech, které s tím souvisí. (příloha č.5)

Děti vyráběly dárky pro své blízké a ozdoby a řetěz na stromeček. Pomáhaly při výzdobě třídy a šatny. Zpívali jsme koledy a známé písničky.

Naučili jsme se básničku „Vánoční stromeček“.

Ke konci týdne jsme pozvali do školky naše blízké, bývalé absolventy a přátele na Vánoční slavnost. Dopoledne děti ozdobily vánoční stromeček, samy připravily cukroví, které přinesly maminky, na tácy. Slavnost nebyla klasická besídka, ale děti si společně s rodiči, zaměstnanci školy a panem farářem zazpívaly koledy (příloha č.3)) a písničky, které se jim líbí (příloha č.5). Děti měly pod stromečkem dárky (nové hračky), obdarovaly své blízké vlastnoručně vyrobenými svícny, zvonečky a přáníčky a pak jsme všichni dlouho seděli, povídali si, ochutnávali cukroví a atmosféra byla krásná, vánoční, plná klidu a pohody.

Poslední den před Vánoci si děti hrály s novými hračkami, nakreslily svá vánoční přání a papíry s kresbami si položily pod stromeček..

### **Přínos pro dítě:**

- Seznámení s podstatou Vánoc podle příběhu z Bible
- Rozvoj fantazie a tvořivosti
- Uvědomění si příjemných i nepříjemných prožitků – pojmenovat je
- Rozvíjení estetického vnímání okolí
- Pochopení, že obdarovat toho, na kom nám záleží, je krásné
- Vnímání spolupráce mateřské školy s rodinou

## 7.4 Téma : Když vládne paní Zima

### Cesty a křižovatky

#### Dílčí cíle :

- Učit se respektovat předem vyjasněná a pochopená pravidla, přijímat vyjasněné a zdůvodněné povinnosti
- Učit se chápat prostorové pojmy – vpravo, vlevo, nahoře, dole, nad, pod, před, za...
- Přiblížit dětem některé časové pojmy – dny v týdnu, ráno, poledne. ...
- Pochopit, že mít možnost samostatně se rozhodnout znamená nést za své rozhodnutí zodpovědnost

#### Navrhované činnosti :

- Vyprávění příběhu „Mudrci z východu“ – jejich cesta do Betléma
- Seznámení s tradicí Tří králů, zpěv písně „My tři králové jdeme k Vám“
- komunitní kruh na téma „Jak cestujeme dnes, jak se cestovalo dříve“, „Jak cestujeme do školky a zpět domů“ – vyvození časových pojmů v souvislosti s činnostmi během celého dne
- Seznámení s písní „Jede, jede vlak“ – pohybové ztvárnění
- PH Na auta – rozlišování barev, reakce na sluchový signál
- Pozorování světelné křižovatky při pobytu venku
- Hra „Na křižovatku“ – vytvoření prostoru dopravní křižovatky ve třídě – seznámení s pojmy – dopravní prostředky, silnice, chodník, semafor, chodec, cyklista, dopravní značení,.....; řešení prostorových vztahů – vpravo, vlevo, za,...; dodržování daných pravidel
- Výroba dopravních značek – poznávání geometrických tvarů, barev
- Návštěva členů městské policie ve školce, ukázka výcviku služebního psa
- Seznámení s básní Kolečnice (M. Zinnerová)

- Četba z knihy Krtek a autíčko (E. Petiška)
- Grafomotorika – horní oblouk – tunely pro vlak; souběžné čáry – koleje
- Řešení labyrintů – která cesta je nejkratší, nejdelší
- Vytváření otisků nohou do sněhu, cestičky ve sněhu
- Odlévání otisků do sádry – stopy lidí, zvířat
- Popis obrázku – zdůvodnění souvislostí – co se stalo před situací, co mohlo následovat (Šimonovy pracovní listy – Na ulici, Na přechodu, Na hřišti)

### **Realizace:**

Pan farář dětem vyprávěl příběh O mudrcích z východu, kteří cestovali do Betléma – tradice Tří králů. Naučili jsme se píseň My tři králové jdeme k vám. Na vyprávění jsme navázali hrou Na cestování. V komunitním kruhu jsme si povídali o cestování dříve a nyní. Děti vyprávěly o svých zážitcích z cestování dopravními prostředky i pěšky. Děti popisovaly své cesty do školky a domů (popis cesty následoval každý den a děti se při tom učily jmenovat dny v týdnu). Důležitým poznatkem, který z rozhovoru vyplynul, byla nutnost dodržovat určitá pravidla. Dodržujeme je i ve školce (děti samy jmenovaly) – chováme se k sobě hezky, na žebřiny lezeme jen do určené výšky, pomáháme si navzájem při stolování, co si dáme na talíř – sníme,....Při cestování se musí dodržovat dopravní předpisy – přecházíme pouze na zelenou, rozhlížíme se při přecházení, řidiči nesmí jezdit rychle, nebo dostanou pokutu, parkovat se má pouze na parkovišti – toto jsou pravidla, která jmenovaly děti.

Děti se rozdělily do skupinek a společně nakreslily různé druhy dopravních situací – plány na budoucí křižovatky, které ve třídě vytvoříme. K dispozici měly obrázky dopravních značek. V herně jsme pomocí různobarevných druhů lepenky vytvořili na zemi, podle nakreslených plánů, silnice, přechody, chodníky, parkoviště, autobusovou zastávku, benzínovou pumpu....(příloha č.5) Děti vyrobily z papíru dopravní značky, které se jim hodily do připravené křižovatky, a

připevnily je ke špejli. Můj plán byl připevnit je do modelíny, aby stály, ale chlapci sami vyrobili stojánky na značky ze stavebnice Seva. Při výrobě značek se děti učily geometrické tvary. Doprostřed křižovatky jsme dali světelný semafor. Hra Na dopravu probíhala více dní, děti ještě přistavěly vlakové nádraží, koleje, policejní stanici a nemocnici. Po celé ploše třídy se děti pohybovaly tak, jako by to bylo doopravdy. S auty jezdily po silnicích, s vlakem po kolejích, dodržovaly určená pravidla a případné porušení předpisů bylo řešeno pokutou na policejní stanici. Pro tyto případy si vyrobily papírové peníze (s čísly do deseti) a každý měl i svůj řidičský průkaz, kam si děti nakreslily svůj portrét a napsaly své jméno. Mladším dětem jsem je napsala já. Při této činnosti si děti osvojovaly pojmy, vztahující se k orientaci v prostoru – vpravo, vlevo, naproti, před, za, první, poslední, vedle,...Ve vedlejší třídě jsme hráli pohybové hry, které se vztahovaly k tématu – Na barevná auta (reakce na sluchový signál), Na semafor (reakce na zrakový signál).

Děti se naučily báseň Kolejnice, kterou jsme rytimizovali. Zvukově a pohybově jsme napodobovali jedoucí vlak. Zaspívali jsme si píseň Jede, jede vlak ( pohybová hra – přibírání dětí podle jména, barvy na oblečení, bačkorkách, barvy vlasů, očí...).

Při pobytu venku děti pozorovaly provoz na světelné křižovatce ve městě.

Při individuální práci děti procvičovaly grafomotoriku – tunely pro vlak a metodou rozhovoru a popisu obrázku řešily situace na pracovních listech – odpovědi na otázky - co by se stalo, kdyby; co se mohlo stát dříve; jak by šla situace řešit lépe;...

Na závěr tohoto tématu přišli do mateřské školy členové městské policie, vyprávěli dětem o své práci a ukázali práci s policejním psem. Tuto akci druhý den děti ztvárnily výtvarně – malování vodovými a temperovými barvami.

Na úklidu třídy se podílely samy děti, lepenka šla z podlahy špatně sloupnout, děti si ještě procvičily jemnou motoriku.

**Přínos pro dítě:**

- Seznámení s nutností dodržovat daná pravidla
- Upevnění znalostí geometrických tvarů, barev a dopravních prostředků
- Získání elementárních znalostí o pravidlech bezpečnostního provozu, o práci policie
- Chápání prostorových vztahů – vpravo, vlevo, před, za,...
- Hledání nových, alternativních řešení; vnímat příčiny a následky různých druhů chování
- Pohybové vyjádření rytmu hudby a lidské řeči

## 7.5 Téma : Když vládne paní Zima

### Jak se dělá televize

#### Dílčí cíle :

- Vytvářet povědomí o zdravých životních návycích
- Rozvíjet tvořivost dětí a schopnost kooperace
- Seznamovat se se světem kultury, učit se dávat věci do souvislostí
- Rozvoj řečových a jazykových schopností, komunikativních dovedností

V této fázi jsem dělala výzkumné šetření o sledovanosti televize, videa a DVD.

#### Navrhované činnosti :

- Výroba televizní obrazovky z kartonu
- Komunitní kruh – co dělám doma ve volném čase
- Řízený rozhovor – co jsem viděl v televizi, na videu, DVD
- Hra Na televizní vysílání – vymyšlení příběhu, příprava prostředí, rozdělení úkolů, vytvoření kostýmů,...
- Konstrukce různých druhů přístrojů z dostupných stavebnic a materiálů
- Poslech a zpěv písniček z televizních pohádek
- Přednes, recitace známých básní – opakování
- Školkový karneval
- Hra Na knihovnu – prohlížení ilustrací v knihách, podle kterých byly natočeny animované pohádky – Krtek, Rumcajs, Ferda mravenec, Křemílek a Vochomůrka, Maxipes Fík, Mach a Šebestová; četba a poslech podle výběru dětí
- Natáčení videokamerou

## **Realizace:**

V komunitním kruhu jsem začala zjišťovat sledovanost televize a videa u dětí v mé třídě. Děti téma zajímalo a na jejich vyprávění jsem navázala motivací - „hra na televizní vysílání“. Připravila jsem dětem velký karton papíru a dřevěný stojan. Nechala jsem na nich, jak televizní obrazovku udělají. Nejdříve zazněl nápad papír pomalovat, ale to se některým dětem zdálo příliš složité a zdlouhavé. Vzpomněly si na barevnou lepenku, kterou jsme použili na vyznačení silnic v předchozím tématu. Dala jsem lepenky k dispozici a děti samy vyzdobily televizní přístroj. Nápad pojmenovat naši televizi vzešel od dětí. Padaly návrhy názvů jednotlivých televizních stanic (Nova, Prima, Čt), ale pak jedno děvče proneslo „Přece se nebudeme opičít“ a ostatní souhlasili. Vyhrál návrh, že se naše televize bude jmenovat XIPSI. To slovo se dětem velice zalíbilo a já jsem jim pomohla název na televizi napsat. Hra pokračovala vytvářením televizního zázemí – kancelář s počítačem, telefonem a kalendářem. Můj nápad vymyslet jakýsi pohádkový příběh a ten hrát v televizi, například s plošnými loutkami, děti zavrhly a začaly vytvářet scénář vysílání podle svého. Nejstarší chlapec se ujal vedení a rozděloval úkoly. Děti ho kupodivu poslouchaly na slovo. Za podstatné považoval nakreslit obrázky pro hlášení počasí, vystříhal kartičky z papíru, kam předkreslil piktogramy počasí (sluníčko, mraky, blesk) a rozdál je kamarádům, aby je vybarvili. Děti se spontánně rozdělily do skupinek a vymýšlely, kdo bude zpívat, tančit, hlásit sport, apod. Atmosféra byla velice rušná, ale nesmírně tvůrčí. Vysílání naší televize XIPSI jsme natočili na videokameru. V průběhu natáčení došlo ke konfliktu chlapců, kdy byly vyhlášovány výsledky olympiády v běhu a my jsme měli k dispozici pouze tři medaile. Na jednoho chlapce medaile nezbyla a on reagoval tím, že hrát nebude. Chtěla jsem rychle vyrobit medaili z papíru, ale situace byla vyřešena nápadem, že rozzlobený chlapec bude vedoucím v kanceláři a bude hlásit, kdy se má točit. Chlapec návrh přijal, sedl si k „počítači“ a hlásil: „Kamera jedna – jedem“, apod. Překvapil mě jeho slovník, ale bylo mi

vysvětleno, že se některé děti s rodiči byly dívat na natáčení opravdové televize na táborském náměstí (na podzim zde točila ČT1 pořad Šumná města).

Děti si vyrobily kostýmy z látek a zpívaly písničky z televizních pohádek. Mikrofony byly nahrazeny švihadly. Na vysílání Večerníčku si děti odpoledne vyráběly hlavičky Večerníčka z kulatých krabiček od sýrů (zpívání písničky Večerníček s kytarou). Na vysílání počasí byly použity jeden den kartičky s piktoagramy, ale druhý den přinesl nejstarší chlapec vlastnoručně namalovanou „zeměkouli“, kterou vyráběl doma s maminkou. Tato hra pokračovala v dalších dnech s menšími obměnami, ale „na televizi“ si hrály už jen spíše menší a bázlivější děti.

Větší kluci stavěli ze stavebnice Seva a Lego přístroje – kameru, fotoaparát. Čtyřletý chlapec dostal nápad vyrobit počítač z papíru. Čtvrtku formátu A4 přeložil na polovinu, z horní části vytvořil monitor (s obrázky počítačových her – panáček, který skáče, mapa k pokladu...), na spodní část, která ležela na stole, nakreslil klávesnici (nakreslená kolečka s písmeny, které děti opisovaly z opravdové klávesnice, kterou mají na hraní).

V závěru týdne byl v naší školce uspořádán karneval, kdy maminky dětem připravily kostýmy a v těch byly děti celý den, tančily, hrály si na pohádkové postavy, půjčovaly si doplňky kostýmů (princezny korunky i šaty). Také naše televizní obrazovka byla součástí hry dětí v kostýmech. (příloha č.5)

Toto téma děti zaujalo. Pro mě bylo překvapením, jak si děti na televizi hrály. Můj předpoklad, že si budou hrát na nějakého moderního dětského hrdinu, nebo pohádkové postavy, byl mylný. Děti si celou dobu hrály na dospělé (televizní počasí, zprávy, sport, zpěvačky). Braly tuto činnost velice vážně.

Můj závěr týkající se problému, že postavy v televizních příbězích nejsou skutečné, že jsou vymyšlené, děti sice vyslechly, ale neakceptovaly. Souvisí to s jejich myšlením, kterým přijímají tuto virtuální realitu jako skutečnost, a proto je pro ně přijímání této „zábavy“, bez vysvětlování souvislostí, velice nebezpečné. Tato cílová skupina je pro komerční průmysl určitě velice zajímavá a je jen



na nás, dospělé, jak dětem pomůžeme vymanit se z negativního působení médií, aby jejich vliv tolik neohrožoval dětské vnímání „opravdového“ života.

### **Přínos pro dítě:**

- Rozvíjení spolupráce, tvořivost, fantazie
- Samostatný projev na určité téma, smysluplné vyjadřování svých myšlenek, umění vést rozhovor, neskákat druhým do řeči
- Dávání nových i starých poznatků do nových souvislostí, předkládání nových nápadů, rozvíjení kreativního myšlení
- Pomoc kamarádům, kteří jsou v nesnázích
- Získání nových znalostí a pojmů z oblasti komerčního působení na člověka

## 7.6 Téma : Když vládne paní Zima

### Návštěva u eskymáků

#### Dílčí cíle :

- Vytvářet povědomí o existenci jiných kultur a národností
- Posilovat prosociální chování
- Vytvářet podmínky pro základy práce s informacemi
- Rozvíjet úctu k životu ve všech jeho formách
- Vytvářet elementární povědomí o přírodních zákonitostech a jejich vlivu na život člověka

#### Navrhované činnosti :

- Prohlížení encyklopedií a časopisů – hledání obrázků, kde lidé žijí jinak - popis
- Vytvoření „Severní země“ ve třídě – využití všech dostupných stavebnic, bílých prostěradel, .... podle fantazie dětí
- Zpěv s kytarou – Píseň Grónská písnička – hledání Grónska na mapě
- Hra na lední medvědy a lachtany – jak se pohybují, kde bydlí, co jedí...
- Vymýšlení „eskymácké řeči“ – jména, činnosti, jídlo,...
- Vytváření eskymáckého iglú z kostek cukru
- PH Na eskymáky – pohyb pouze na krách (barevná kolečka)
- Pokusy a experimenty se sněhem, ledem – rozpouštění, zamrzání, srážení páry
- Chůze po elipse s kostkami ledu
- Seznámení s básní Eskymácká abeceda (J. Žáček)
- Co si oblékáme, aby nám nebyla zima – četba pohádky O Kateřince a tlustém červeném svetru (M. Macourek); hra „Poznej, co se změnilo“

- Výroba sněhuláků z vaty
- Modelování sněhuláků z keramické hlíny
- Stavba sněhuláka a iglú ze sněhu
- Malování temperami na téma „ Co dělají eskymácké děti“ – nebát se velkého formátu
- Zdobení papírových rukavic a čepic – bramborová tiskátka

## Realizace

Jako motivaci k tomuto tématu jsem dětem připravila na stoleček knihy s obrázky zimy (J. Lada) a polárních krajů (encyklopedie). Děti si pak postavily z velkých molitanových kostek a starých prostěradel „severní zemi“. (příloha č. 5) Hledali jsme na mapě světa, kde jsou takové oblasti, děti si hrály na lední medvědy, lachtany. Zpívali jsme písničku Eskymácká písnička (J. Nohavica). (příloha č.4)

Byla zařazena pohybová hra Na eskymáky (chůze pouze po krách – barevná molitanová kolečka). Děti vymýšlely „eskymáckou řeč“ a „eskymácká jména“. Postavili jsme „Grónskou zem“ tak, že jsme k sobě lepili kostky cukru.

Toto téma jsem chtěla realizovat v období, kdy bude venku sníh, ale počasí v letošním únoru bylo spíše jarní, takže naplánované pokusy s opravdovým sněhem a ledem jsme nahradili zmrzlou vodou z mrazničky. Děti naplnily sáčky na led vodou a samy je daly zmrznout. Druhý den jsme s ledem experimentovali – rozbíjeli kladívkem, pozorovali pod lupou, nechali pomalu roztávat v ruce i na topení, hráli si na vaření, rozpouštěli kostky cukru a sůl, zkoušeli jsme rozpouštění ledu ve studené a teplé vodě. S ledem v misce jsme chodili po elipse. Děti zdobily papírové čepice a rukavice bramborovými tiskátky, při oblékání na pobyt ve věku jsme slovně popisovali, co si oblékáme a proč.

Encyklopedie měly děti stále k dispozici, hledali jsme informace nejen o životě na severu, ale i v jiných koutech světa – jak tam lidé žijí, co jedí, zda mají školky, jaká tam žijí zvířata, jaké rostliny tam rostou. Děti mají v této oblasti velké znalosti díky pořadům v televizi. Také vlastní zkušenosti z poznávání cizích zemí mají děti velké – přinesly fotografie z dovolené s rodiči.

V naší mateřské škole se děti učí hravou formou základům angličtiny, jeden chlapec (5 let) je z bilingvní rodiny (otec Angličan), a proto jsme si vyprávěli o britské královně, o Londýně – děti to zaujalo a další spontánní hra byla motivována právě tímto rozhovorem (hra na královskou rodinu).

Děti měly možnost experimentovat s temperovými barvami a tvořily (velký formát) na téma „Barvy dalekých krajů“. Měly možnost vyhledat si v dětském atlase a na globusu, které barvy převažují na pevnině, v oceánech, na severním a jižním pólu. Po namalování obrázků jsme hádali, o kterou část Země se jedná.

Naučili jsme se báseň Eskymácká abeceda a děti se snažily text pohybově ztvárňovat (pantomima, rytmické pohyby). (příloha č.2)

Děti pracovaly s časopisem Sluníčko (2/2005):

- str. 8 – četba článku „Na návštěvě u eskymáků“, prohlížení obrázků s rozhovorem, plnění úkolů - hledání stejných tuleňů, hledání ztracených věcí na obrázku, spojování teček, vyřazování obrázků zvířat, která na severu nežijí
- str. 11 – doplňování slov v textu, vyhledávání rozdílů mezi zvířaty - mrož, lachtan, rypouš, tuleň
- str. 13 – grafomotorika – dokreslení druhé stopy lyžařům – souběžné čáry; hledání nejdelší cesty; vybarvování podle pokynů
- str. 16 – četba textu, plnění úkolů – počítání do pěti, dokreslování podle číselné řady
- str. 17 – řešení labyrintu; vyřazování slov, které do textu nepatří – věci, které cestovatel na severním pólu nebude potřebovat

Při pobytu venku děti pozorovaly změny v přírodě – vliv teplého počasí na zimní přírodu (jarní květiny, tráva, stromy, půda).

### **Přínos pro dítě:**

- Získání nových poznatků o životě různých národů na Zemi
- Poznávání fyzikálních vlastností vody - vlastní manipulace a experimenty
- Rozvoj estetického cítění – malování „barev“
- Zdokonalování pěveckých a rytmických dovedností
- Práce s informacemi – knihy, časopisy
- Získávání elementárního povědomí o přírodních zákonitostech – vliv počasí na přírodu a na život člověka

### **7.7 Evaluace**

Výchovně-vzdělávací program byl plánován a připraven pro děti jedné třídy mateřské školy, kde je zapsáno 24 dětí. Z toho jsou 4 děti tříleté, 14 dětí ve věku 4-5 let a 6 dětí je předškolních. Dvě děti mají odklad školní docházky. V této třídě jsou integrovány dvě děti se speciálními vzdělávacími potřebami (děvče po operaci rozštěpu hrtanu a jícnu – opoždění celkového vývoje a chlapec s diagnózou vývojové dysfázie). Pro obě děti máme zpracován individuální vzdělávací plán, individuálně se jim věnuje asistentka pedagoga. Úzce spolupracujeme se speciálním pedagogickým centrem v Týně nad Vltavou a speciálním pedagogickým centrem pro děti a mládež s vadami řeči se zaměřením na augmentativní a alternativní komunikaci v Praze. Tyto děti jsou zapojovány do všech aktivit mateřské školy.

Režim dne je přizpůsoben potřebám dětí a jejich rodičů. Rodiče mohou přivádět děti do mateřské školy podle svých potřeb a to klade na učitelku větší nároky při plnění cílů obsahu výchovné práce. Všechny děti mají možnost zapojit se do naplánovaných her a činností a pokud se díky pozdějším příchodům do MŠ nemohou programu účastnit, vytvoří pro ně učitelka příležitost pro práci v jiné části dne (např. v odpoledních hodinách). Děti mají dostatek příležitostí a prostoru pro volnou hru.

Obsah výchovné práce byl plánován v souladu s RVP PV a konkrétní cíle vychází ze ŠVP naší školy. Při realizaci naplánovaných činností vycházela učitelka vždy z momentální situace ve třídě a snažila se pružně a tvořivě reagovat na připomínky a momentální nápady dětí. Dá se říci, že děti dotvářely obsah naplánovaných bloků společně s učitelkou. Tím byla u dětí podporována tvořivost, kreativní a kritické myšlení, schopnost samostatně řešit úkoly, byly rozvíjeny sociální a komunikativní dovednosti a upevňovány mechanismy pro samostatné zvládnání situací.

V tomto ročním období se děti seznamovaly se zákonitostmi zimní přírody a učily se dávat získané informace do širších souvislostí. Adventní a vánoční čas jsme prožívali velice emocionálně a ve spolupráci s rodinami dětí, což bylo naším cílem. Podařilo se zapojit rodiče do spolupráce s mateřskou školou tak, že všechny naplánované akce prožívali se svými dětmi aktivně.

V oblasti enviromentální výchovy si děti osvojovaly elementární poznatky o prostředí, kde žijí, o existenci jiných kultur a národů, o ochraně životního prostředí. Měly možnost pracovat a experimentovat s netradičními materiály. Ve třídě se společně s učitelkami staraly o rybičky v akváriu (krmení, čištění filtru, výměna vody) a měly tak možnost prakticky si vyzkoušet, jaké to je, starat se o živé tvory, kteří potřebují naši péči a pomoc.

Do všech bloků byly zařazeny činnosti poznávací, hudební, jazykové, výtvarné, pohybové, literární, grafomotorické. Byly rozvíjeny základy matematických představ, děti měly možnost získávat povědomí o základních dovednostech, které předcházejí čtení a psaní.

Děti jsou již schopny dodržovat daná pravidla, pokud je někdo porušuje, samy ho na to upozorní. Komunitní kruh byl zařazován podle potřeby, nejméně dvakrát v týdnu. Děti si již osvojily jeho pravidla, málokdy se stává, že se někdo nechce do povídání zapojit.

Všichni dospělí, kteří v mateřské škole pracují, se snažili přistupovat k dětem s respektem k jejich individualitě. Samostatné rozhodování o své osobě bylo podporováno v sebeobsluze, při stolování i při poledním odpočinku.

Při přípravě jídla na talíř a při nalévání pití podle vlastního výběru měly děti dostatek příležitostí k vlastní iniciativě, byla jim dána důvěra ve vlastní schopnosti. Při poledním odpočinku nemusely děti spát, ale po poslechu pohádky měly možnost věnovat se ve třídě klidnějším činnostem s podmínkou, že nesmí rušit děti, které spí. Tento přístup k sebeobsluze se nám osvědčil a budeme v něm pokračovat nadále.

Při komunikaci s dětmi se obě učitelky snažily dodržovat zásady efektivní komunikace a respektujícího přístupu ke každému dítěti a vlastním příkladem tak předávaly tento model chování dětem. Při řešení konfliktů se nám osvědčilo reagovat na problém empatickou reakcí, která byla nejednou použita i v přítomnosti rodičů, kteří se nestačili divit, jak jednoduše lze vypjatou, emoční situaci zvládnout. Vztahy mezi dětmi se právě díky používání těchto komunikačních technik velice zlepšily a i když je ve třídě převážná většina chlapců, řešení konfliktních situací probíhá více v klidu a děti jsou schopny nalézat i jiné možnosti řešení situace, než je fyzická agrese.

#### Závěry pro další práci:

- Při plánování výchovné práce navázat na osvojené dovednosti a znalosti dětí a nadále využívat forem a metod práce, které se osvědčily.
- Zaměřit se více na děti se speciálními vzdělávacími potřebami a na děti nadané.
- Pokud to bude možné, umožnit dětem být co nejčastěji venku.
- Do režimu dne zařazovat více pohybových činností.

## 8. Závěr

V praktické části bakalářské práce jsem sledovala a vyhodnocovala tyto hypotézy:

### 1. Děti předškolního věku sledují televizi, video a DVD více než jednu hodinu denně.

Tato hypotéza byla potvrzena. Z mého výzkumného šetření vyplývá, že děti předškolního věku sledují televizní obrazovku pravidelně každý den v průměru 1 hodinu a 30 minut. Je to alarmující výsledek.

Tato skutečnost není určitě pravidlem u všech dětí a způsob trávení volného času se u jednotlivých rodin liší. Při každodenním kontaktu s dětmi lze vysledovat děti tzv. „televizní“, které jsou nápadné některými společnými rysy chování. Tyto děti mají problémy v komunikaci, častěji se u nich vyskytují logopedické vady, mají povrchní znalosti ze všech možných oborů, pasivní slovní zásoba je velká a aktivní neodpovídá věku. Rodiče těchto dětí jsou většinou lidé, kteří podléhají komerčním tlakům a pravidelné víkendové návštěvy nákupních center jsou pravidlem. Tyto děti nadšeně líčí, co jim rodiče koupili nového a často si tyto „krásné“ věci nosí do mateřské školy. Jsou to většinou hračky nevalné kvality, které dětem slouží ke zvyšování své vlastní důležitosti. Tyto děti v podstatě pouze kopírují chování svých nejbližších. Je zajímavé, že v naší třídě se jedná o jedináčky anebo děti, které mají o hodně starší sourozence. K tomuto výsledku jsem došla vlastní dedukcí na základě své dlouholeté pedagogické praxe.

### 2. Děti sledují televizi hlavně v pátek, v sobotu a v neděli.

Doba sledovanosti televize dětmi předškolního věku se v jednotlivých dnech v týdnu liší. Ve všední dny, kdy děti navštěvují mateřskou školu, je výrazně nižší než v sobotu a v neděli.

Jediný všední den v týdnu, kdy sledovanost výrazně stoupá, je pátek. Příčinu tohoto výsledku vidím ve vysílacím schématu programu ČT1, kde jsou na páteční večer často zařazovány programy, které jsou označovány jako „rodinné“.



Na této skutečnosti je pozitivní, že se děti dívají společně s rodiči. I když se jedná o pasivní trávení volného času, je zde vytvořen prostor pro společné prožívání a fyzickou blízkost.

V sobotu sleduje nejvíce dětí video a DVD. Jak jsem zjistila z rozhovorů s dětmi, tuto zábavu jim nabízí většinou sami rodiče.

V neděli je sledovanost všech médií velká. Tento den je svým způsobem sváteční a měl by být pro všechny rodinné příslušníky dobou klidu, pohody a odpočinku, kdy je dostatek času věnovat se jeden druhému. Rodiče, kteří jsou ve všedních dnech pracovní výtížení, mají právě v neděli možnost smysluplně trávit čas se svými dětmi. Místo toho jsou děti „odloženy“ před televizní obrazovku a tím se den, který by měl být sváteční, mění v den všední.

Tato hypotéza byla potvrzena výzkumným šetřením.

### **3. Děti v předškolním věku se dívají na komerčně orientované televizní stanice a na pořady, které nejsou vhodné pro tuto věkovou skupinu.**

Tato hypotéza nebyla na základě výsledků výzkumného šetření úplně potvrzena. Z výzkumu vyplývá, že nejsledovanější televizní stanicí je ČT1, kterou sleduje v průměru 60% dětí předškolního věku. Na druhém místě je NOVA, na kterou se dívá v průměru 30% dětí. Sledovanost PRIMY s 8% a ČT2 se 4% je nízká.

Největší sledovanost vykazuje veřejnoprávní stanice ČT1, která vysílá pořady pro děti předškolního věku v pravidelných časech. Nejvíce sledovaným pořadem na ČT1 je Večerníček, který má u nás dlouholetou tradici. Pro děti, rodiče i prarodiče dnešních dětí je Večerníček „pohádkou na dobrou noc“ a je jakýmsi pomyslným zakončením každého dne. Dalším pořadem, který děti pravidelně sledují, je Hřiště 7, což je pásmo pohádek a písniček, které je vysíláno na ČT1 v neděli ráno. Tento typ pořadů má u nás také dlouhou tradici, podobné pořady, v tomto čase, jsou vysílány, pod různými názvy, dlouhá léta. Třetím nejvíce sledovaným pořadem je Kouzelná školka. Tento pořad je cíleně vytvářen

pro děti předškolního věku, jak napovídá i jeho název. Pozitivní je, že je to program většinou kvalitní a nabízí dětem nejen zábavu, ale i poučení.

Druhou nejsledovanější stanicí je NOVA, která vysílá pořady pro předškolní děti v nevhodných časech. Ze zjištěných údajů vyplývá, že pro tuto komerční stanicí nejsou děti v předškolním věku cílovou skupinou. Náplň vysílání pro děti tvoří americké kreslené pohádky, vysílané hlavně v sobotu a v neděli.

Sledovanost stanic ČT2 a PRIMA je nízká, zde děti sledují pořady určené pro jiné věkové skupiny.

Je zajímavé, že rodiče nezapsali do dotazníku sledovanost seriálů, které jsou vysílány na stanici NOVA a PRIMA po dvacáté hodině. Při řízeném rozhovoru s dětmi jsem zjistila, že děti tyto seriály pravidelně sledují (znalosti postav, povědomí o ději, vědomosti o prostředí), ale většina z nich udává, že se dívají pouze do prvních reklam, které jsou zařazovány přibližně po dvaceti minutách od začátku pořadu. Pak jdou děti spát. Vyplývá z toho skutečnost, že sledování těchto seriálů nahrazuje dětem velice často četbu nebo vyprávění pohádky před spaním.

Tyto výsledky jsou pro mě osobně důležitým ukazatelem, jak v této oblasti vylepšit spolupráci mateřské školy s rodiči dětí. Pokusím se na toto téma s rodiči pohovořit při našich setkáních a nabídnu jim i dětem možnost vypůjčit si knihy nebo časopisy z naší knihovny pro „večerní čtení“, které by mělo být pravidelnou součástí denního režimu předškolního dítěte a určitě by nemělo být nahrazováno sledováním televizní obrazovky.

**4. Pasivním sledováním televizní obrazovky je v dětech pěstována pasivita, agrese a děti ztrácí citlivost pro prožívání v reálném životě. Naproti tomu vhodně zvolená nabídka činností v mateřské škole podporuje u dětí tvůrčí potenciál, iniciativu a aktivitu dětí, a tím může mateřská škola pomáhat oslabovat vliv komerce na děti.**

Výsledky mého výzkumného šetření potvrzují skutečnost, že velká část dětí předškolního věku tráví volný čas pasivně u televizní obrazovky. Výstižně se k tomuto problému vyjádřil František Koukolník v časopise Informatorium:

*„Podle mého názoru by děti do tří, možná až do pěti let neměly televizi sledovat vůbec. Jejich mozek není schopen informace z televize dobře zpracovat. To, že mají násilné pořady přímý vliv na chování, prokazuje řada studií.....Moje zkušenost říká, že kde je geneticky vhodný terén či kde jsou díry ve výchově, tam mají násilnické pořady negativní účinek. Děti je napodobují.“ (16:6)*

Mateřská škola nemá moc uchránit děti před vlivy komerce, ale může se pokoušet negativní dopady jejího působení oslabovat. Osobnostní přístup k dítěti, respektující komunikace a poutavá obsahová nabídka tvoří základ pro rozvoj celkové osobnosti dítěte v předškolním věku. Dítěti by měl být poskytnut dostatečný prostor pro rozvoj jeho individuality a vytvořeny podmínky pro vlastní iniciativu, tvořivost a aktivitu.

Osobnostní přístup k dítěti byl nedílnou součástí realizace tematických celků v zimním období. Ke každému dítěti bylo přistupováno jako k jedinečné osobnosti. Byly respektovány vývojové a věkové zvláštnosti. Pro mladší děti byly voleny jednodušší úkoly, na starší děti byly kladeny vyšší nároky. Žádné z dětí nebylo do činností nuceno, každé mělo možnost volby. Osobnostní přístup byl uplatňován během celého režimu dne. Při sebeobsluze byla dětem poskytována důvěra ve vlastní schopnosti, při stolování si děti samy rozhodovaly o tom co budou jíst, pít a kolik.

Obsah výchovné práce byl plánován pouze jako nabídka činností. V průběhu realizace byla náplň tematických celků postupně přizpůsobována momentální situaci ve třídě. Například hra Na velbloudy, v tematickém celku Cesta do Betléma, vznikla spontánně na základě nabídky dramatizace příběhu o narození Ježíše. Plánované cíle byly splněny a zároveň měly děti dostatek příležitostí využít své kreativity, tvořivosti a aktivity. Důležitým sociální aspektem byla spolupráce mezi všemi zúčastněnými a vzájemná pomoc při řešení situace.

Dalším příkladem je realizace tematického celku Návštěva u eskymáků, kde jsme se dostali z dalekého severu až do Anglie. Také zde byl cíl splněn, ale obsah byl dotvářen dětmi podle jejich momentálního zájmu.

V tematickém celku, nazvaném Adventní čas, nebylo plánovaným cílem seznámit děti s recyklací surovin. Děti se tvořivě a aktivně spolupodílely na konečné podobě realizovaného celku. Při výrobě ručního papíru byl podporován tvůrčí potenciál dětí a velkým kladem bylo zapojení maminky jako rádce a pomocníka. Pokud je rodičům umožněno zapojit se do „školkového“ dění aktivním způsobem a oni berou učitelku jako partnera, kterému důvěřují, je to pro děti velkým přínosem. Zapojení rodičů do činnosti, jako je vázání adventního věnce společně s dětmi, je dobrou příležitostí ukázat rodičům jednu z možností, jak smysluplně strávit odpoledne se svým dítětem, aby to bylo přínosem pro oba dva.

Osobnostní pojetí výchovy dítěte v mateřské škole souvisí i s výchovou dítěte v rodině. Dítě, rodina a mateřská škola na sebe navzájem působí ve všech směrech a pro správný vývoj dítěte je důležité, aby toto působení bylo vyvážené. Toto mé tvrzení dokládá spolupráce naší mateřské školy s rodiči dětí. Při realizaci tematických celků před Vánoci byly uspořádány akce, do kterých se rodiče zapojili aktivně, každé dítě doprovázel alespoň jeden z nich nebo prarodiče. Adventní jarmark byl připraven i pro veřejnost a bývalé absolventy školy.

Pokud se mají děti seznamovat se všemi stránkami života, je důležité, aby jim mateřská škola umožnila setkání s lidmi různých profesí, nebo s těmi, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodněni. Tato skutečnost byla naplňována při realizaci tematických celků, kdy do mateřské školy přišli na návštěvu členové městské policie se služebním psem a děti navštívily seniory v pečovatelském domě.

Osobnostní, respektující přístup učitelky mateřské školy a zajímavá obsahová nabídka výchovné práce, která podporuje u dětí aktivní přístup k životu, je silnou „zbraní“ v boji proti pasivnímu přijímání televizní zábavy, díky níž dochází ke ztrátě schopnosti citlivě vnímat sebe i své okolí.

Tato hypotéza byla potvrzena aplikací poznatků z prostudované literatury do praxe a jejich ověřením při realizaci tematických celků v zimním období s dětmi v mateřské škole. Jsem si vědoma, že tato hypotéza vyžaduje rozsáhlejší výzkumné šetření a určitě by bylo přínosné zaměřit na ni pozornost v nějaké další rozsáhlejší studii.

V dnešní době, kdy se všichni setkáváme s negativním působením komerce na každém kroku, je potřeba vychovávat děti, které jsou schopné těmto tlakům moderní společnosti odolat. Děti, které se naučí pouze slepě poslouchat autority, budou i nadále poslušnými ovečkami, které se budou řídit všemi těmi nesmyslnými slogany, které slouží jen k tomu, jak co nejlépe a nejvýhodněji prodat různé druhy produktů. Naproti tomu pro děti, které se nenaučí respektovat hranice, které se v dětství nesetkají s tím, co je spolupráce a kooperace s ostatními, které si budou plést demokracii s anarchií a nebudou schopny vžít se do pocitů druhých lidí, bude možná komerční prostředí tím pravým pro naplňování pouze jejich vlastních potřeb bez ohledu na okolí.

Pokud se podaří vypěstovat v dítěti zdravé sebevědomí, pokud se mu dostane dostatek příležitostí vyzkoušet si různé způsoby řešení situací, pokud pochopí, že může svým chováním a vhodnými způsoby komunikace ovlivňovat dění kolem sebe a vyzkouší si, jaké mohou být důsledky vlastního rozhodování se všemi jeho klady i zápory, bude umět nést zodpovědnost za svůj život. Takový člověk samostatně rozezná, co je pro něj podstatné a co nikoli a není pro něho těžké odmítnat nevhodné nabídky.

Na závěr uvádím citát z knihy Děti nás učí od Piera Ferrucciho, který je pomyslnou tečkou mé bakalářské práce.

*„Růst nastane sám, tak jako se rozevře květ nebo vzklíčí semínko. Musí tu však být vhodný prostor, v němž se můžeme otevřít a dýchat. Tenhle prostor však příliš často vyplňuje strach, námaha a právě touha růst. Čím víc myslíme na sebe, tím méně je pravděpodobné, že budeme růst. Když se však naše pozornost zaměří na něco, čemu má cenu se věnovat – na nějakou myšlenku, hodnotu, jiného člověka – tehdy rosteme, a všechno se to odehrává bez našeho vědomí. Uvědomíme si to až dodatečně.“ (3:132)*

**Piero Ferrucci**

## Seznam použité a citované literatury

1. Bečvářová, Z.: Současná mateřská škola a její řízení. Portál, Praha 2003
2. Bruceová, T.: Předškolní výchova. Portál, Praha 1996
3. Ferrucci, P.: Děti nás učí. Práh, Praha 1999
4. Helus, Z.: Dítě v osobnostním pojetí. Portál, Praha 2005
5. Kolektiv autorů: Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu mateřské školy. VÚP, Praha 2005
6. Kolektiv autorů: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. VÚP, Praha 2004
7. Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T.: Respektovat a být respektován. Spirála, Kroměříž 2005
8. Kořátková, S.: Hry v mateřské škole v teorii a praxi. Grada, Praha 2005
9. Kutálková, D.: Jak připravit dítě do 1. třídy. Grada, Praha 2005
10. Matějček, Z.: Co děti nejvíce potřebují. Portál, Praha 1994
11. Mertin, V., Gillernová, I.: Psychologie pro učitelky mateřské školy. Portál, Praha 2003
12. Opravilová, E., Gebhartová, V.: Léto v mateřské škole. Portál, Praha 1998
13. Svobodová, E.: Hra v mateřské škole. Sborník: RAABE, Praha 2005.
14. Svobodová, E.: Obsah a formy předškolního vzdělávání. Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2006
15. Kořátková, S.: Komunikace učitelky MŠ. Informatorium č. 1/2003
16. Koukolník, F.: Děti napodobují televizní násilí. Informatorium č. 2/2007
17. Svobodová, E.: Jak se vede mateřským školám. Informatorium č. 6/2006
18. Šulová, L.: Výchovné přístupy k dětem v současné MŠ. Informatorium č. 2/2005

## Příloha č. 1 - Dotazník

Vážení rodiče,  
tento týden budu provádět anonymní výzkum, který se týká sledování televize a videa dětmi předškolního věku. Výzkum zpracovávám pro závěrečnou Bakalářskou práci na pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Prosím Vás o pravdivý zápis toho, co Vaše dítě sledovalo v jednotlivých dnech. Data budou zpracována anonymně, nebudou zneužita.

Děkuji

Ilona Kotková

Označte, prosím, křížkem, co se hodí pro Vaše dítě:       **chlapec**       **děvče**

Věk:     **2 – 3 roky**     **3 – 4 roky**     **4 – 5 let**     **5 – 6 let**     **6 – 7 let**

<b>Pondělí</b>		
<b>Televizní stanice</b>	<b>Název pořadu</b>	<b>Celkový čas</b>
<b>Video</b>		

<b>Úterý</b>		
<b>Televizní stanice</b>	<b>Název pořadu</b>	<b>Celkový čas</b>
<b>Video</b>		



<b>Středa</b>		
<b>Televizní stanice</b>	<b>Název pořadu</b>	<b>Celkový čas</b>
<b>Video</b>		
<b>Čtvrtek</b>		
<b>Televizní stanice</b>	<b>Název pořadu</b>	<b>Celkový čas</b>
<b>Video</b>		
<b>Pátek</b>		
<b>Televizní stanice</b>	<b>Název pořadu</b>	<b>Celkový čas</b>
<b>Video</b>		



## **Příloha č. 2 – básně**

### **Prosinec** (Kopecká Z. – Básničky od srdíčka)

Za prosincem končí rok,  
do nového už jen krok.  
V prosinci jsou vánoce  
přesně jednou po roce.

### **Sněhulák** (Kopecká Z. – Básničky od srdíčka)

Nemám písek, nemám hlínu  
ani žádnou plastelínu.  
Mám jen sněhu zásoby,  
nebojím se náhody.

Přesto stavím sněhuláka,  
už mě nikdo neodláká.  
Do očí uhlíky,  
na břicho knoflíky –  
ach, ten je veliký!

### **Vánoční stromeček**

Vánoční stromeček zavoněl v pokoji,  
maminka u stolu jablíčko rozkrojí.  
A když ho rozkrojí, uvidíš hvězdičku,  
co byla schovaná v červeném jablíčku.

### **Kolejnice** (Zinnerová. M. – Hádanky a básničky po celý rok)

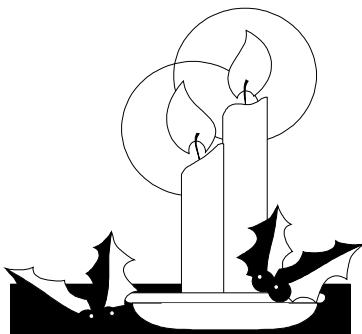
Kolejnice ráda  
protáhne si záda.  
Mráz ji kroutí, vedro taky, a ty vlaky!  
To je zátěž, to je váha!  
Někdy ji to vážně zmáhá.  
Vždyť jí trandí po hřbetě  
všechny vlaky na světě.  
Kolik kol dnes asi?  
Sto tisíc.  
A možná  
ještě víc.

### **Eskymácká abeceda** (Žáček J.)

Eskymácké děti  
mají školu z ledu.  
Učí se tam eskymáckou abecedu.

Eskymácká abeceda  
to je krásná věda.  
Sáňkování, koulování a lov na  
medvěda.

### Příloha č. 3 – Zpěvník pro rodiče



## VÁNOČNÍ ZPÍVÁNÍ 2006

Vánoce jsou pro nás nepředstavitelné bez zpěvu a také bez hudby. Je to až s podivem, kolik lidí právě o vánocích zpívá, někteří vlastně jenom v tuto dobu, jednou v roce. A bezpochyby nejrůznější “hudební nosiče“ a technická zařízení, která hudbu “reprodukují“, tj. znovu přivádějí do života, patří ve vánoční době mezi nejžádanější a nejprodávanější zboží.

Hodně se zpívá i v Bibli a také ve vánočních příbězích.. Zpívá Ježíšova matka Marie, když se dozví, že se jí narodí potomek, zpívá dědeček Simeon, když se setká s děťátkem jménem Ježíš, zpívají pastýři z betlémských stráží, když objeví jeskyni s jeslemi.

Dvě věci jsou jim společné. Nepochybně nebyli “vrcholovými umělci“. Ostatně jak by mohli? Do hudební školy nechodili, neboť na ní neměli (ti všichni byli totiž velice chudí a na betlémských strážích museli hlídat ovce a jistě by neměli čas na to, aby se mohli „připravovat“ na hodinu). A tak v očích hudebních kritiků by jistě neobstáli, veřejné vystupování by jim asi nedoporučili. Zpívali “ze srdce“, poznali, že v betlémském děťátku vstoupila do jejich života láska, která je nechce nechat s jejich trápeními o samotě.

A to je vlastně důvod, proč v naší školce s dětmi tolik zpíváme. Jde nám o to, aby věděly, že nejsou v životě nikdy samy a že jejich píseň, byť někdy nedokonalá, nezní nikdy do “prázdna“. Ale že vždycky najde “odezvu“ u oné lásky, se kterou se jako první setkali pastýři v Betlémě. Tato láska se totiž neptá, zda zpíváš jako v “Národním divadle“, ale zda přiznáváš svoji nedokonalost a zda toužíš po tom, aby při tom nezůstalo. A nechce Tě ve starostech, trampotách a otázkách nechat o samotě.

A tak o nadcházejících svátcích pošlete ty nejrůznější drahé přístroje (“vyluzovače zvuků“) na “celozávodní dovolenou“ a zpívejte “od srdce“ a radujte se z toho, že i za vámi přišla láska, která vstoupila do světa v Betlémě.

Ondřej Soběslavský  
farář

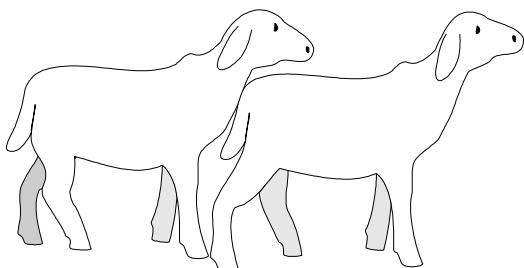
## KDYŽ NA SVĚTĚ SMUTNO BYLO

Když na světě smutno bylo, že už lásky není,  
děťátko se narodilo lidem k potěšení.

Ref: Do jeslí je vložila,  
plénkami ovinula,  
do jeslí je položila  
Matka Maria.

Když na světě lidem zbylo bez naděje zoufat,  
děťátko se narodilo, aby mohli doufat.

Ref: Do jeslí ....

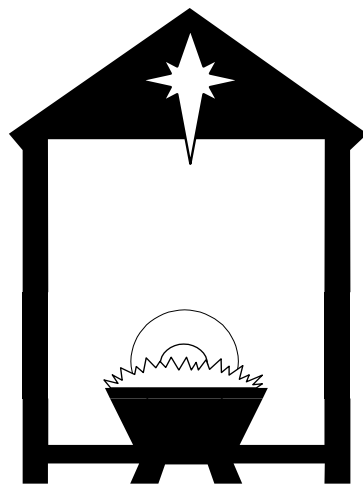


## ČAS RADOSTI, VESELOSTI

Čas radosti, veselosti, světu nastal nyní,  
neb Bůh věčný, nekonečný narodil se z Panny.  
V městečku Betlémě, v jesličkách na slámě  
leží malé pacholátko na zimě,  
leží malé pacholátko na zimě.

To jsme všichni lidé hříšní radostně čekali,  
co andělé dnes vesele nám jsou zvěstovali.  
A protož plesejme, všichni se radujme,  
pacholátku, nemluvnátku zpívejme,  
pacholátku, nemluvnátku zpívejme.

Spasiteli, kvítku milý, Pane náš Ježíši,  
z čisté panny narozený, poklade nejdražší!  
Králi náš, Pane náš, skloň se k nám jako Pán,  
dej milosti, tvé radosti dojít nám,  
dej milosti, tvé radosti dojít nám.



## KAMPAK TO SPĚCHÁTE, PASTÝŘOVÉ?

Kampak to spěcháte, pastýřové?  
Co je to za hvězdu v noci tmavé?  
My jdeme k Betlému, k děťátku malému,  
jdeme mu zazpívat písně nové.

Kdo vám to oznámil v noční chvíli,  
že jste své ovečky opustili?  
Zpívali andělé na nebi vesele,  
že se nám narodil Ježíš milý.

Kdo vás to oznámil, povězte nám.  
Proč všichni dary mu nesete tam?  
To dítě, Boží syn, přišlo nás z našich vin  
vykoupit, zachránit - On je náš král.



## NARODIL SE KRISTUS PÁN

Narodil se Kristus Pán, veselme se,  
z růže kvítek vykvet nám, radujme se!  
Z života čistého, z rodu královského,  
již nám narodil se!

Jenž prorokován jest, veselme se,  
ten na svět poslán jest, radujme se!  
Z života čistého,.....

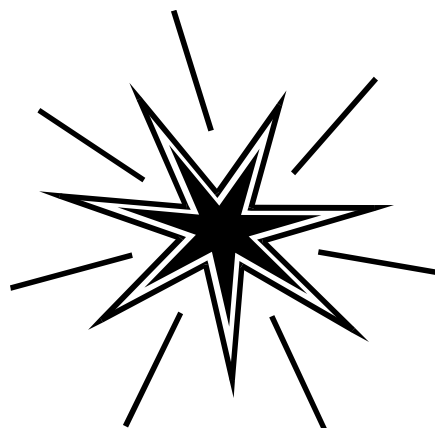
Člověčenství naše, veselme se,  
ráčil vzíti na se, radujme se!  
Z života čistého,.....

Goliáš oloupen, veselme se,  
člověk jest vykoupen, radujme se!  
Z života čistého,.....

Ó milosti božská, budiž s námi;  
dej, ať zlost ďábelská nás nemámí.  
Z života čistého,.....

Dej dobré skončení, ó Ježíši,  
věčné utěšení věrných duší!  
Přijď nám k spomožení, zbav od zatracení,  
pro své narození.

(husitská z 15. století)



## MARIE MÁ DÍTĚ

Marie má dítě, zpívej,  
Marie má dítě, zpívej dál,  
Marie má dítě, zpívej,  
lidé se valí v proudu jen  
a vlak jel dál.

Jaké jméno dá mu, zpívej  
jaké jméno dá mu, zpívej dál  
jaké jméno dá mu, zpívej  
lidé se valí v proudu jen  
a vlak jel dál.

Dá mu jméno Ježíš, zpívej  
dá mu jméno Ježíš, zpívej dál,  
dá mu jméno Ježíš, zpívej  
lidé se valí v proudu jen  
a vlak jel dál.

Král, zastánce mnohých, zpívej  
král, zastánce mnohých, zpívej dál,  
král, zastánce mnohých, zpívej  
lidé se valí v proudu jen  
a vlak jel dál.

## **Příloha č. 4 – písně**

### **Zima je tu děti**

Zima je tu děti,  
vrány k městu letí.  
Ručkama si zatleskám – XX XXX,  
ještě taky nožky mám – XX XXX.  
Ať se zima štětí !

### **Jede, jede vlak**

Jede, jede vlak,  
syčí jako drak,  
uličnický zahvívá,  
ztratí kouře mrak.

Jede, jede vlak,  
letí jako pták,  
kola se mu roztočí,  
až přechází zrak.

### **Grónská písnička** (Nohavica J.)

Daleko na severu je grónská zem,  
žije tam eskymačka s eskymákem.  
My bychom umrzli, jim není zima,  
snídají nanuky a eskyma.

Mají se bezvadně, vyspí se moc,  
půl roku trvá tam polární noc.  
Na jaře vzbudí se a vyběhnou ven,  
půl roku trvá tam polární den.

Když sněhu napadne nad kotníky,  
hrávají s medvědy na četníky.  
Medvědi těžko jsou k poražení,  
neboť medvědy ve sněhu vidět není.

Pokaždé ve středu, přesně ve dvě,  
zaklepe na iglú hlavní medvěd.  
„Dobrý den, mohu k vám na vteřinu,  
já nesu vám trochu ryb na svačinu“.

V kotlíku bublá čaj, kamna hřejí,  
psi venku hlídají před zloději.  
Smíchem se otrásá celé iglú,  
medvěd jim předvádí spoustu figlů.

Tak žijou vesele na severu,  
srandu si dělají z teploměřů.  
My bychom umrzli, jim není zima,  
neboť jsou doma a mezi svýma.

## Příloha č. 5 - fotografie



**Adventní věnec vyrobený rodiči**



**Adventní jarmark**





**Pečení vanilkových rohlíčků**



**Práce v keramické dílně**



**Vánoční zpívání s panem farářem**



**Cesty a křižovatky**





**Karneval**



**Návštěva u eskymáků**

## Příloha č. 6 – Elipsa

ELIPSA je cvičení Marie Montessori pro rozvoj svalové koordinace chůze, držení těla, psychické a fyzické rovnováhy a koncentrace pozornosti. Je vyznačena na zemi v dostatečné velikosti a v šíři dětského chodidla. Platí však pravidlo, čím je čára užší, tím těžší je cvičení.

Začíná se sedem kolem elipsy. Učitel v sedu, tichu a klidu čeká, než se postupně usadí všechny děti, které se chtějí tohoto cvičení zúčastnit. Potom začne chodit po elipse. Velmi pomalu, jemně, vzpřímeně a vznešeně klade jedno chodidlo těsně před druhé. Je nutné dodržovat správnou metodiku chůze! Noha se klade od paty přes vnější hranu chodidla a pokračuje od malíčku k palci. Děti mají možnost sledovat tyto detaily chůze, postupně se připojovat a napodobovat je.

Pro rozvoj lidské osobnosti je důležitá spolupráce pravé a levé hemisféry. Pravá řídí pohyby levé strany těla a naopak. Když uchopíme předmět pouze do jedné ruky bude při chůzi zapojena více jen jedna strana těla. To není harmonické, ani vyvážené. Proto raději používáme nošení předmětů v obou rukou, aby byly zapojeny současně obě hemisféry.

Po částečném zvládnutí samotné chůze po elipse, je možno přistoupit k obtížnější variantě, kdy děti chodí a zároveň nosí rozličné předměty v obou rukou. V tomto momentě nastává obrovská koncentrace pozornosti s využitím zapojení obou hemisfér a svalů celého těla. Při výběru předmětů a dalších činností uskutečňovaných na elipse, platí zásada od nejjednoduššího ke složitějšímu. Mohou to být různé přírodniny (šišky, kameny, mušle, květiny), misky naplněné sypkým materiálem, talířek s kuličkou, hrneček s vodou, peříčko na podložce, zvonečky, apod. Veškeré předměty by se měly vztahovat k činnosti, která buď bude následovat, nebo předcházela elipse. U první možnosti jde o určitý druh motivace a naladění na danou problematiku. Děti při chůzi po elipse tyto předměty pozorují, mnohdy si všimnou zajímavých detailů a jsou vnitřně naladěné na získání dalších informací či na rozvinutí tématu prostřednictvím dalších navazujících činností. Druhou možnost můžeme využít při prezentaci výrobků a výkresů, kdy každé dítě nosí svůj a pokládá ho do prostoru elipsy. Poté může následovat komunitní kruh, kde mohou děti verbalizovat své dojmy.

## **Příloha č. 7 – videonahrávky**

1. Výroba adventního věnce
2. Zapálení první adventní svíčky
3. Návštěva v G-centru
4. Seznámení s básní Vánoční stromeček
5. Cesty a křižovatky – kreslení plánů, výroba dopravních značek
6. Práce s keramickou hlinou
7. Řízený rozhovor na téma „Co jsem viděl(a) v televizi“
8. Vysílání televize XIPSI
9. Řízený rozhovor na téma „Televize a reklamy“
10. Zpívání s panem farářem – křesťanská chvílka
11. Rozhovor s pětiletým chlapcem – „hračka z Mc Donaldu“
12. Volná hra
13. Rozhovor se čtyřletým děvčetem při oblékání na pobyt venku – „rádio z Mc Donaldu“
14. Karneval
15. Sebeobsluha při stolování
16. Experimenty s vodou a ledem
17. Chůze s ledem po elipse